

НБКМ-Д

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

1'2005 ГОДИНА XII

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XII 1'2005

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ
ГЕРГОВА, АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА,
НИНА ШУМАНОВА

ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

ПЕЧАТНИ КОЛИ 4. ФОРМАТ 16/70 X 100. ТИРАЖ 320.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ. БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304, 287, 206). E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2005

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

Професия

АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ

5 КНИГИ, БИБЛИОТЕКИ, МЕДИИ,
НОВИ ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ –
В ТЪРСЕНЕ НА БАЛАНСИТЕ

СТЕФКА ИЛИЕВА

11 КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА
НАЙ-ДОБЪР БИБЛИОТЕКАР В
ЧИТАЛИЩНА БИБЛИОТЕКА

Събития

ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА

14 КРАЕВЕДСКИТЕ ИЗДАНИЯ НА
БИБЛИОТЕКА „ХРИСТО БОТЕВ“
ВЪВ ВРАЦА – ИНТЕРЕСЕН ОПИТ ЗА
ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНОТО
НАСЛЕДСТВО

МИЛЕНА АРSOBA-ДИМОВА

18 ПЕТДЕСЕТ ГОДИНИ
ВЪВ ВРЕМЕТО

Лица

КАЛИНА ИВАНОВА

19 МОСКО МОСКОВ И НАРОДНАТА
БИБЛИОТЕКА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Кръгзор

МАРИНА ЕНЧЕВА

28 ОНЛАЙН-КУРСОВЕТЕ ЗА
ИНФОРМАЦИОННИ СПЕЦИАЛИСТИ

Минало

ЙОВКА РЪЦЕВА

34 ПРЕДИ ПЪРВОТО СПИСАНИЕ
„БИБЛИОТЕКАР“

РОСИЦА АНГЕЛОВА

35 ШУМЕНСКАТА ПОЛИГРАФИЧЕСКА
ИНДУСТРИЯ – ФАКТОР В СТОПАНСКИЯ
И ОБЩЕСТВЕНИЯ ЖИВОТ (1878–1947)

Отклик

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

42 БИОБИБЛИОГРАФИЯ ЗА
ЙОРДАН РАДИЧКОВ

Дарители

МАРИАНА АНГЕЛОВА

46 ВСИЧКО ОСТАВА НА
ХОРАТА

Любопитно

ИРИНА НИКОЛОВА

48 ОРГАНИЗАЦИОННА КУЛТУРА
И ЕФЕКТИВНОСТ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗНАНИЕТО В УЧАЩАТА
ОРГАНИЗАЦИЯ

ЕЛХА ДЕНЕВА

55 НОВИ СПРАВОЧНИЦИ
В НБКМ

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,
НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
ПРИЕМА АБОНАМЕНТИ ЗА СПИСАНИЕТО НА АДРЕС:
СОФИЯ 1037, БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88, ЕКСПЕДИЦИЯ – ТЕЛ. 988 28 11(287).

КНИГИ, БИБЛИОТЕКИ, МЕДИИ, НОВИ ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ – В ТЪРСЕНЕ НА БАЛАНСИТЕ НИТ И РИСКОВЕТЕ ЗА ПОДРАСТВАЩИТЕ АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ

В човешката история има интересни примери за начина на възприемане и за влиянието на различните комуникативни канали и медии върху индивидите и обществото.

Базовият канал за информация на нашата цивилизация – книгата, не винаги е възприемана еднозначно. Освен като канал за съхраняване и предаване на човешката мисъл, знание, образци и за социализация на хората, общоизвестно е, че съществуват и книги, които са срещали и срещат сериозно неодобрение в зависимост от съдържанието и идеите, влагани в тях.

Според Дейвид Райт библиотеката, тази безценна институция на човечеството, наред с функциите, които притежава и които работят в негова полза, е възможно в резултат на определени ситуации, религиозни, политически и идеологически внушения и намеси тя да поеме деструктивна роля, която не работи в интерес на хората*.

С появата на телевизията – този мощен канал за комуникация, който промени света, се създаде възможност тя да се превърне в източник за информация и забавление на стотици милиони зрители по целия свят. Наред със сво-

ите предимства, телевизията също има и своите критици, що се отнася до нарушаване на добрите образци и се експонира насилие, порнография, антихуманни ценности и др.

Според специалистите днес са познати около 200 различни канала, които служат за информиране на различни групи потребители. Всеки един от тях има своите предимства и определени недостатъци. Въпрос на изследвания, анализи и етични норми в обществото е да бъде направено така, че те да служат добре на хората.

Особено важно е информационните канали и медии да работят за предаване на най-добрите образци сред подрастващото поколение. Младите са най-уязвими от нерегламентираната, не добре поднесената съобразно техните възрастови особености информация и от тази, която може да навреди за нормалното им развитие и социализация.

По подобен начин стои въпросът с новите информационни технологии. Те спомагат за категорична промяна в живота на обществото. Те ускориха с десетки пъти работоспособността на хората. Промениха света и допринасят решително за разширяване на комуникаци-

те и демократизиране достъпа до информацията и човешкото знание. **Качеството на живот на хората в следващите години до голяма степен ще зависи от приложението на новите информационни технологии и развитието на Интернет средата.** Тази концепция е заложена в редица документи на Европейския съюз, сред които бих цитирал „Електронна Европа+“ и „Шестата рамкова програма на Европейския съюз за научни изследвания и технологично развитие“.

Днес човечеството е подвластно на Интернет и на новите информационни технологии. Вече повече от 500 млн. работни станции са включени към мрежата. В нея съществуват около 6 млрд. уеб-страници, ежедневно към тях се добавят от 2 до 7 милиона нови страници. Според проучванията полезната информация в мрежата е само около 10-15%. Останалата е т. нар. талаш. Производството на медийни продукти и игри също се превърна в една от най-сериозните икономически ниши с огромни инвестиции и печалби. Само в САЩ за 2003 г. тя е с оборот от 21 млрд. долара. Компютърните игри са на път да се превърнат в новия опорен стълб на шоубизнеса и развлекателните програми. Процентът на населението в тази страна над 6-годишна възраст, което е подвластно на геймърството, е 50% (39% от тях са жени).

Широкото навлизане на новите технологии може да бъде подкрепено и със следните цифри. На всеки жител на планетата през 2003 г. се пада по един произведен CD ROM. 90% от информацията е под формата на изображения и филми. Обобщените цифри показват, че годишно обемът на новата информация нараства с 30%.

Нашият свят обаче е разделен на две по отношение възможността да се ползват и прилагат новите информационни технологии, информацията и Интернет. Богатите страни произвеждат и владеят 85% от информационните ресурси и технологии. Това са 15% от страните по света. Бедните държави имат достъп до останалите 15% от информацията и технологиите. В богатия свят 60-85% от хората притежават компютри вкъщи и връзка с Интернет. За онези от тях в тези страни, които не могат да си позволят домашни компютри и връзка с мрежата, държавата прилага специални протекционистични мерки чрез осигуряване на технологиите в библиотеките, пощенските станции, училищата и др. С цел преодоляване на дигиталната пропаст между бедните и богатите на технологии и информация държави ООН подготвя група, която да се занимава с този значим за нашето време конфликт. Тези въпроси, както и проблемите, свързани с борбата срещу „спама“, ще бъдат обсъдени в доклада на генералния секретар на ООН Кофи Анан по време на Международната среща на информационното общество в Тунис през 2005 г.

Каква е ситуацията в нашата страна?

В началото на 2004 г. Националният статистически институт (НСИ) проведе изследване, с което да установи степента на разпространение на новите информационни технологии у нас. **Съгласно данните от месец септември на „Алфа рисърч“ в България едва 17.3%, около 1.61 млн. души от населението има достъп до Интернет (за сравнение изследването на НСИ от март 2004 – 11%). По този показател страната ни се нарежда на едно**

от последните места в Европа**.

Съобразно цифрите на НСИ от началото на 2004 г. само 17.5% от населението ползва компютри. Около 37% от тези, които ползват РС и Интернет, правят това от вкъщи.

Всеки втори от имащите достъп до компютърните технологии ползва РС в работата си. Интернет в работата си ползват 39% от влизащите в тази група. Другите от ползващите технологии правят това в училище или в университета – 14% РС и 10% Интернет.

23% от хората в нашата страна, които ползват РС, и 35% от ползващите Интернет правят това в компютърните зали.

23% от хората в градовете ползват компютри – срещу 5% от хората в селата. В градовете 14% от хората имат достъп до Интернет срещу 2% в селото.

Тъй като ще акцентувам върху подрастващите, интересен е фактът, че българските училища и библиотеки са с много ограничени възможностите за достъп до мрежата и за ползване на компютърните технологии. Те почти не предлагат часове за свободен достъп на подрастващите. Това прави младата публика приоритетно присъстваща в компютърните клубове.

Съвременният свят, стъпващ на новите информационни технологии, Интернет и знанието отчита, че наред с плюсовете, свързани с повишаване качеството на живот на хората, НИТ и техните производни определено крият и сериозни опасности – най-вече сред подрастващото поколение – при тяхното неправилно използване, приложение и предоставяне на неподходяща информация. Във връзка с това между-

народни организации, държавни институции, неправителствени сдружения, психолози, социолози, педагози, криминолози, юристи, библиотекари, информационни специалисти, полицейски органи и др. работят активно за преодоляване на възможните от това негативи за младото поколение. Създават се правила, регламенти, етични и професионални кодекси, международни конвенции***. Търсят се технически и програмни решения като филтри, ограничаване на достъпа за определени видове информация чрез маркиране на вредното и незаконно съдържание, наблюдение и контрол в мрежата и др.

Негативните страни от неправилното използване и приложение на НИТ се свързват с последици, които влияят върху психическото развитие на младите хора; водят до социално отчуждение, опасност за личната неприкосновеност, нарушаване на ценностната система, здравословни проблеми и др.

Кои са тези опасности и какво може да се предприеме, за да предпазим нашите деца?

Възможните рискове са:

- разпространение на информация, инспирираща насилие, нарушаване правата на други граждани и нарушаване на закона;
- душевно малтретиране чрез затормозяване с обидни думи, заплахи и др.;
- незаконно проникване и достъп в чужди информационни масиви и компютърни системи;
- религиозна пропаганда на секти;
- разпространение на идеи, свързани с расизъм, ксенофобия или нетолерантност;
- предоставяне на лични данни за

децата и за семейството, което създава опасности за тях;

- разпространението на порнографска информация и възможност за привличане на деца да участват в подобни сайтове;

- финансови измами;

- незаконни трафици за отвлечени деца;

- десоциализация на подрастващите в резултат на непрекъснатото присъствие и общуване с „виртуалното пространство“;

- загубване на представа от подрастващите за реалните проблеми и ценностите на обществото и др.

Ще си позволя известни коментари за някои от тези по-сериозни феномени и проблеми, част от които са въпроси на зрялост и отношение на обществото и държавата към своята бъдеща генерация.

- Някои специалисти започват да наричат **Интернет новия наркотик на младите хора**. Непрекъснатата работа с компютъра създава сериозна зависимост. Това води до отклонения. В киберпространството всичко е разрешено. Компютърните игри позволяват промяна на ролите. В част от тях насилието и агресията са нещо обикновено. Младите се включват в този илюзорен свят. Те могат да си позволят да контролират или да отнемат човешки живот във виртуалния свят многократно. В подобни моменти, особено при по-малките деца, ролите от въображаемия свят се възприемат като нещо реално. Те стават част от ценностната система и могат да се прехвърлят в играта „реален живот“. За съжаление това е факт и в нашето общество. Част от младите хора, които извършиха криминални престъпления и

убийства в последните две години в нашата страна, споделят, че са ревностни привърженици на игрите с насилие и кървави сцени.

- **Непрекъснати живот на подрастващите във виртуалния свят създава и много илюзии.** Това е причина пребиваващите в него да страдат от нарушаване на тяхната воля, креативност и способност да се борят за решаване на реални трудности и проблеми. Намаляват се техните социални контакти. Децата стават апатични, не желаят да се срещат със свои връстници. Анонимността е част от света в мрежата. Установено е, че около 56% от децата, които сърфират повече от 5-6 часа дневно в мрежата, се превръщат в самотници. Те трудно се адаптират в обществото, в групите и живеят в своя мир.

- В началото на своето изложение посочих, че около 23% от ползващите РС и 35% от ползващите Интернет в България правят това в компютърни клубове. Преобладаващото мнозинство са тийнейджърите. В повечето от тези технологични места липсват и не се съблюдават никакви правила и регламенти за предпазване на младите хора от опасности. Общозвестно е, че в клубовете свободно може да се достигне до всякакъв вид информация в мрежата. Тук на мода са игрите, свързани с агресия и насилие. В част от клубовете се разпространява дрога. Дори малки деца могат да прекарат денонощието си в Интернет клуба, без да бъдат контролирани.

- Нерегламентираната информация (порнографска и еротична) също има сериозно присъствие в мрежата. По данни от пресата в България има около 150 студия за виртуален секс и техният брой не

прекъснато нараства, въпреки опитите на оторизирани органи да възпрепятстват този процес. През 2003 г. у нас полицейските органи са засекли 63 български сайта с порнографско съдържание.

Какво трябва да се направи, за да се намалят рисковете за младите хора във виртуалното и технологичното пространство?

На първо място – в международната практика има доста добре разработени подходи. В тяхната основа преди всичко стои идеята не на забраните, а за разясняване и изолиране на опасностите. В нашата страна също има определен опит в последните няколко години. Той е изнасян на форуми на различни министерства, неправителствени организации, превантивни органи. **Проблемът до голяма степен е, че той остава изолиран между участниците в подобни срещи или в страниците на представените учебни помагала, етични кодекси, инструкции, регламенти и пр. Липсва следващата крачка – разпространението в обществото, разговорът със субектите на новия информационен свят – нашите деца.**

На второ място – държавните институции и местните власти са длъж-

ници на младото поколение. С приоритет трябва да се осигуряват компютри и Интернет достъп в обществените точки за това – библиотеки, читалища, училища. В тези институции има вече специалисти, които могат и знаят да работят за чисто информационно пространство. Това е моделът, който се препоръчва в света, към който се стремим.

Накрая бих предложил на колеги от други научни области като психология, етика, социология, семиотика, психолингвистика и др. да се насочат към това интересно поле – НИТ и влиянието им в обществото. Например сериозен интерес представляват теми като:

- етични проблеми в информационното общество;
- психологически проблеми на възприемането на информацията от НИТ;
- НИТ и проблеми на развитието на личността;
- информационните технологии и Интернет и деструктивни прояви;
- поведенчески нагласи и социални проблеми, свързани с НИТ и Интернет и др.

В това поле е огромна отговорността на библиотечно-информационните специалисти.

Литература

1. Еленков, Е. Status quo. Списание на Мтел, бр. 3, 2004, с. 6.
2. Интернет е новият наркотик на младите. Стандарт, бр. 4063, 29 април 2004.
3. НСБОП: Ограничихме детското порно. Труд, 16 май 2004.
4. Огнянова, Н. Право и етика на информационното общество. Учебно помагало за 10 клас. С., Нова звезда, 2002.

5. Петков, К. Търсене на информация в Интернет. С., СУ, 2003. 254 с.
6. Петров, Н. Кибердяволът чуши бутилката. София още не е ратифицирала конвенцията срещу престъпността в Интернет. Труд, 21 септември 2004.
7. Правата на децата в информационното общество. Сборник с доклади от Национална конференция, София, 28 май 2001. 80 с.

8. **Проблеми на насилието, наркоманията и наркопрестъпността в средните училища.** С., ЕОС, 2001, 152 с.

9. **Технологиите в информационното общество в Шеста рамкова програма на Европейския съюз за научни изследвания и технологично развитие (2002-2006 г.).** София, 2003, 132 с.

10. **Шеста рамкова програма на Европейския съюз за научни изследвания, технологично развитие и демонстрации (2002-2006).** Обзор. С., 2003, 40 с.

11. **The School Library Manifesto.** IFLA, 2000. 6 р.

12. **Reith, D.** The Library as Social Agency. In: The Library in Society. Littleton. libraries Limited Inc, 1984, 5-17.

13. **Definitions.** What Parents should know. - The librarian Guide to Cyberspace for Parents and Kids. <http://www.ala.org/parents/greatsites/>

14. **50+ Great Web Sites for Kids and parents.** <http://www.ala.org/parents/greatsites/>

15. <http://www.ispo.cec.be/> [за изграждането на информационното общество в Европа].

Бележки

*Ще си позволя няколко диаметрално противоположни примера в подкрепа на тази теза.

• В Лондон съществува една интересна библиотека. Тя съхранява окултна литература, документи за магии, вещици, пророчества и др. подобни теми. Има някаква мистика около тази библиотека. Интересното е, че нито един библиотекар не е издържал да работи повече от една година в нея. Повечето от библиотекарите, работили в нея, или са полудявали, или са свършвали своя жизнен път през този период. Това не е ли странно напомняне за силата на влиянието на посланията и вложеното в текстовете и символите върху нас.

• Като типични илюстрации през XX век за политическо вмешателство в дейността и ресурсите на библиотеките, в резултат на което те се превръщат в институти, работещи за налагане и прокарване на определени идеологии, могат да бъдат посочени репресиите в Германия по времето на нацизма и в страните от бившия социалистически лагер. Забраняват се автори (едни от най-видните представители на световния дух). Изготвят се списъци на забранени книги. Унищожават се хиляди безценни книги и документи. Интересен е случаят и с Франция (родината

на най-демократичните идеи) в края на миналия век след спечелването на местните избори от националистическата партия на Льо Пен. В редица градове на страната, където тази партия идва на власт, се изваждат книги от библиотеките, които са чужди на идеологемите на тази политическа сила. Несъгласните с подобна политика библиотекарите биват уволнявани.

** Според данните на Computer Industry Almanac потребителите на Интернет в световен мащаб до края на годината ще са 934 млн. души. За България са 1.61 млн. души, Румъния – 4.94 млн., Македония – 100 000, Гърция – 2.71 млн., Турция – 7.27 млн., Полша – 10.4 млн., Унгария – 2.94 млн., САЩ – 185.55 млн., Великобритания – 33.11 млн., Канада – 20.4 млн., Япония – 78.05 млн., Китай – 5.04 млн. Очаква се броят на потребителите на Интернет да нарастне през 2005 г. на 1.07 млрд., през 2006 да достигнат 1.21 млрд., а през 2007 г. – 1.35. Изследването обхваща 244 страни.

*** В Съвета на Европа е изработена конвенция за борба с престъпленията в киберпространството. 30-те членки на Съвета подписаха документ, който е в сила от 1 юли 2004 г. До този момент документът е ратифициран само от 8 страни, България не е сред тях.

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА НА НАЙ-ДОБЪР БИБЛИОТЕКАР В ЧИТАЛИЩНА БИБЛИОТЕКА

СТЕФКА ИЛИЕВА

Разпределянето на финансовите средства от държавния и общинските бюджети за читалищните библиотеки е пряко свързано с дейността на работещите в тях библиотекари. Налага се изработването на точни и ясни критерии за оценка на най-добре работещ библиотекар.

В практиката на оценяването на персонала се използват два вида критерии:

- критерии, ориентирани към индивидуалните качества на работещия (лични и професионални качества);

- критерии, ориентирани към резултатите от дейността (Кръстева, Хр. Оценка на работата. Габрово, 2001).

Счита се, че първият вид критерии, или личните качества, са по-важни при избор на библиотекар за вакантно място. Но при оценка на вече работещ библиотекар се проявява голяма доза субективизъм от страна на оценяващия, ако се преценяват качествата на библиотекаря извън конкретните резултати от дейността му.

Например дали някой е инициативен може да се каже, ако той е въвел нови технологии или е участвал в проекти за допълнително финансиране, набирал е средства от спонсори и дарители, въвел е нови форми на дейност и т.н.

Оценката на резултатите от дейността на библиотекаря се прави в сравнение с планираните дейности.

Оценяват се следните факти:

1. Какви са количествените резултати, които библиотекарят е постигнал и дали те са в съответствие с основната цел и подцелите на организацията.

2. Спазват ли се длъжностните изисквания на конкретното работно място и съобразена ли е дейността с библиотечно-информационните стандарти и технологии.

3. Има ли специалистът необходимото професионално и квалификационно равнище за изпълняване на длъжностните изисквания.

4. Постигнати ли са качествените индикатори (например покритие на нормативите за относителни показатели като обхванатост, читаемост, посещаемост, осигуреност от фонд на жител, на читател и др.).

Резултатите от дейността на работещия библиотекар се оценяват и в зависимост от следните критерии:

- точност, релевантност на изпълнението спрямо плана и спазване на сроковете;

- отговаря ли обемът на свършената работа на нормативите за натовареност.

За да е обективна, надеждна и валидна оценката на библиотекаря, тя трябва да се даде от различни източници: от прекия ръководител, от колеги, от ръководители на различни организа-

ции, с които библиотеката си взаимодейства, от потребители, от експерти, от наблюдатели (това могат да бъдат потенциалните ползватели на библиотеката).

Методи на оценка

Един от методите, който е много използван в практиката на оценяването, е ранжирането. Резултатите на оценяването библиотекари се подреждат във възходящ ред в абсолютните им стойности или като относителни показатели. Например читалищните библиотеки се ранжират по брой на регистрираните читатели, по брой на заетите документи или по други величини: брой нови документи, брой отчислени документи, общ брой абониращи периодични издания, брой посещения и т.н. Такова подреждане се прави обикновено от експертите на отдел „Методичен“ на Народна библиотека „Иван Вазов“ в рамките на една община, за всеки един от библиотечните показатели, заложени в годишния статистически отчет.

Този библиотекар, който има подобри резултати от другите в най-голяма степен, т.е. за най-много показатели е на най-добри позиции, е най-добре работещият.

За да се провери дали това е така, ако оценката се прави от експерт, се прилагат и други методи, например интервю с ръководители на библиотеката и на други организации, имащи отношение към библиотеката. В тези разговори се установява дали номинираният библиотекар спазва трудовата дисциплина, умее ли да работи в екип с останалите фактори, отговорни за

развитието на библиотеката, действа ли съобразно Етичния кодекс и др.

Друг метод на оценяване е посещението от специалисти в библиотеката на номинирания за най-добре работещ библиотекар, и проверка на място на резултатите на статистическите и на декларираните в текстовия отчет дейности и резултати.

Проверяват се следните резултати:

1. Въвеждане на нови практики в комплектуването на библиотечния фонд и разширяване на видовия му състав. Набрани ли са средства за комплектуване от алтернативни източници?

2. Усвояване на информационни технологии и автоматизация в библиотеката.

3. Създаване на комфортна библиотечна среда за ползвателите на библиотеката: чистота и ред, уют, наличие на правила и инструкции за ползвателите, удобно работно време за местните жители, наличие на отопление и осветление според общоприетите стандарти.

4. Добри статистически показатели в рамките на нормативите.

5. Привличане на деца и младежи, чийто брой да е преобладаващ от общия брой на читателите.

6. Обслужване на лица със специални нужди.

7. Координиране на дейността на библиотеката с училищата и др. образователни институции чрез изготвяне на съвместни планове.

8. Работа по краезнание.

9. Осъществяване на връзки с местната власт и информационно обслужване на населението. Число на изпълнените справки от библиотеката за местната власт.

10. Връзка на библиотеката с обществеността. Предоставяне на отчети за дейността на библиотеката пред населението. Реклама на библиотеката. (Всяка библиотека трябва да информира населението за режима си на работа, за предлаганите услуги с помощта на табла, обяви, пътеводители, проспекти, реклами.)

11. Сътрудничество на библиотека с неправителствени организации и асоциации, с учреждения и фирми. Изработване на съвместни проекти за предоставяне на нови услуги и за разширяване на възможностите на читалищната библиотека за достъп до библиотечни и информационни ресурси.

Източник за оценка на резултатите са: отчети, планове, сценарии на масови културни прояви, рекламни материали, анкетни карти, впечатления от библиотеката при посещение на място – констатации от организацията на работата в библиотеката и нейния фонд, отчетната и финансова документация, справочно-библиографския апарат, разговори с ръководството и потребителите.

Оценяват се и следните лични и

професионални качества на номинирания библиотекар:

1. Изпълнява ли библиотекарят всички длъжностни изисквания от длъжностната характеристика?

2. Степен на инициативност и творчески способности. Участие в проекти.

3. Признание от читателите на неговите качества като библиотекар (компетентност, професионализъм, обща култура, бързина, точност, толерантност и т.н.).

4. Обществено-социална дейност: осъществени връзки с местната власт, с местни организации, училища.

5. Наличие на комуникативни качества.

6. Положителен имидж. (Головко, Св. Развивая творчески потенциал. – Библиотека, 2002, № 12, 43-45.)

Качествата на библиотекаря се оценяват по точкова система.

Обемът на статистическите показатели на библиотеката, за която е отговорен библиотекарят, се сравняват с нормативите на IFLA и UNESCO и с осреднените резултати, постигнати в рамките на една община.

КРАЕВЕДСКИТЕ ИЗДАНИЯ НА БИБЛИОТЕКА „ХРИСТО БОТЕВ“ ВЪВ ВРАЦА – ИНТЕРЕСЕН ОПИТ ЗА ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА

Петдесетгодишният юбилей на Библиотека „Христо Ботев“ – Враца и организираната от нея краеведска конференция „Историята на родния край – послание в бъдещето“ са повод да обърнем внимание върху някои нови аспекти, на библиографската ѝ издателска дейност.

И врачанската библиотека, както и почти всички общодостъпни библиотеки у нас в началото на 90-те години на XX век бяха изправени пред неприятния факт – библиографските им издания не бяха популярни и слабо се ползваха от читателите. Те имаха непривлекателен външен вид, съдържащата се в тях информация се поднасяше сухо, скучно и затова не се харесваше на съвременните читатели, особено на младите, които искаха възможно най-бърз достъп до конкретни текстове. Освен това подготовката на една библиография струваше все по-скъпо, а библиотеките все по-рядко получаваха за това конкретна финансова подкрепа. По тези причини в продължение на едно цяло десетилетие появата на библиографски издания на книжния пазар беше епизодична. Постепенно, макар и бавно, в тази важна дейност на библи-

отеките настъпи оживление и все по-често ставахме свидетели на преосмислянето ѝ, на съдържателното и технологичното ѝ обновление. Данните от текущата национална библиография и от проучванията в Интернет показват, че през последните години като цяло в нея са настъпили положителни промени – нарастна броят както на традиционните издания с преобладаваща библиографска информация, така също и на електронната библиография. Видоизмени се тематиката и полиграфското оформление на печатните издания, а електронният им вариант се модифицира от първоначални семпли библиографски списъци и указатели, предоставени за ползване чрез Интернет, в привлекателна библиографска мултимедия. Обнадеждаващ се оказва и фактът, че добре защитените издателски проекти вече намират финансова подкрепа от различни институции.

В тази връзка интересна е практиката на Библиотека „Христо Ботев“ – Враца, която намери нова форма за по-ефективно популяризиране на натрупваната в продължение на над четири десетилетия краеведската библиографска информация. Имам предвид печат-

ните издания на библиотеката, обособени в поредицата „Роден край“. До момента в нея са представени четири сборника: „Крал - баир: Легенди и предания от Врачанско“, „Кавал ли свири, мома ли пее...: Народни песни от Врачанския край“, „Ой, Коледо, мой, Коледо...: Коледните празници във Врачанско“ и „Мъдри думи: Пословици, поговорки и гатанки от Врачанския край“.

Изданията в поредицата имат сходна структура и са замислени като сборници в две части: оригинални или съставителски текстове и библиография, допълнени от справочен апарат към цялото издание – именен и географски показалец, речник на редки, остарели, диалектни и чужди думи, бележки, съкращения. Идеята на съставителите Калина Тодорова и Блага Атанасова е съответната тема да се поднесе на читателя чрез различни по вид и жанр материали, като краеведската библиографска информация може да се използва и самостоятелно чрез обособената втора част, но същевременно е и свързана с конкретните текстове, посредством бележките.

Текстовата част на сборниците е съставена на базата на издирените публикации и непубликувани документи от фондовете на областната библиотека, регионалният исторически музей и държавния архив в град Враца, като са използвани и няколко архивни сбирки на частни лица. По този начин се постига по-голяма пълнота и многообразие в разкриването на тематиката, а материалите, които се публикуват за първи път, стават достъпни за широк кръг читатели. Същевременно с едно изда-

ние се популяризират колекциите и на трите културни институции, чрез него се улавя професионалната вещина не само на конкретните съставители, но и на сътрудниците от архива и музея. В този смисъл сборниците демонстрират по най-добрия начин ползотворното сътрудничество и рекламират дейността на местните културни институти пред обществеността от Враца и региона.

Отказът от чистите библиографски форми (списъци, указатели, обзори) и публикуването на повече оригинални текстове (песни, пословици, поговорки, гатанки) и съставителски материали (за легенди и предания, за празници, обряди и др.) прави изданията предпочитано четиво за ученици, студенти и преподаватели, етнографи и фолклористи, читалищни дейци, историци и литературоведи, изследователи на края. Използването им в учебния процес и в пряката дейност на множество културно-просветни организации в региона вече е факт, за който свидетелства и изчерпването на тиража им.

Сборниците са особени и по своята типология. Макар и на пръв поглед да изглежда странно те успешно съвместяват елементи на научно и на популярно издание. От една страна текстовете имат популярен характер, поднесени са като увлекателно четиво и са насочени към малко запозната с тематиката публика. Едновременно с това те предлагат необходимата за по-задълбочени проучвания информация за печатни източници и за непубликувани извори, съдържат характерните за научните монографии показалци, речници, бележки и препратки. Но както

изглежда и в този случай отказът от чистата форма не е попречил, а е допринесъл за по-широкото им използване.

В най-голяма степен обаче интересът към изданията е предизвикан от тяхната тематика. Първият сборник, озаглавен „Крал – баир“, ни поднася 77 легенди и предания от Врачанско, които за по-голямо удобство са композирани според съдържанието им в пет раздела („Радан войвода“ – за исторически събития и личности; „Крал – баир“ – за природни феномени; „Изворът на сълзите“ – за извори, реки, езера и кладенци; „Седемте преселения“ – за селища, местности, мостове, градища, църкви и манастири и „Змейова невеста“ – за демонични същества). Легендите са разказани сякаш на един дъх – кратко и увлекателно. Въздействието на текста се допълва и чрез илюстрациите на художника Тодор Ваков. Бележките в края на първата част уточняват топографската принадлежност на преданията, от кого и кога са записани, кой е правил по тях литературна обработка, посочва се номерът от библиографията или се отбелязва, ако са публикувани за първи път. Библиографията информира за преданията и легендите, поместени отделно в книги и сборници, в местни и централни периодични издания, насочва читателя към всички публикувани варианти, предлага му и сведения за художествени произведения, създадени по легенди. Показалецът е общ за имената на лицата и за географските понятия и се отнася и до двете части на сборника – текстова и библиографска. Така структуриран, сборникът е удобен за бързи

справки по теми и събития, за селища и местности, а също и за лицата, за които се отнасят легендите и преданията (напр. за Христо Ботев и четниците му) или за тези, които са ги записали, съхранявали, обработвали или публикували в автентичен вид.

Второто издание „Кавал ли свири, мома ли пее...“ включва 177 народни песни от Врачанско, записвани от края на XIX век до наши дни. То си поставя за цел да проследи както развитието на народопесенната традиция в региона, така и интересът на фолклористите и изследователите към нея. Представени са народни песни, публикувани в редица сборници и книги, а също и непубликувани песенни варианти, съхранявани във фондовете на културни институции и частни лица. Песните и баладите са тематично обособени като календарно-обредни и семейно-обредни; митични и религиозни; исторически и юнашки; трудово-поминъчни; любовни; семейно-битови; детски и хумористични. И тук важни са бележките към песенната част и показалецът, но най-необходим е речникът на редки, остарели, диалектни и чужди думи, който спомага за по-точното възприемане на текста. Интересна особеност на библиографията е, че тя освен данните за публикуваните народни песни предлага и сведения за научни и популярни разработки, свързани с песенната традиция във Врачанско, с темите и сюжетите им, както и очерци за известни изпълнители на народна музика от този край. Това издание привлича читателя и с графиките на художника Росен Найденов.

Другите два сборника – „Ой, Коле-

до, мой, Коледо..." и „Мъдри думи“ също се вписват в структурата на поредицата, макар и да са по-малки по обем. Единият включва материали за обичаите при празнуването на Игнажен, Бъдни вечер, Малка и Голяма Коледа, като са подчертани особеностите, характерни за различните селища от Врачанския край, заедно с песните, свързани с тези празници. В другия са събрани пословици, поговорки и гатанки от различни населени места в региона. Пословиците и поговорките са групирани тематично, чрез противопоставени понятия – „огън-вода“, „живот-смърт“, „щастие-нечастие“, „младост-старост“, „любов-омраза“, „здраве-болест“, „добро-зло“, „разум-глупост“, „трудолюбие-мързел“ и др. Същевременно, както отбелязват съставителите, „запазена е и възприетата още от П. Р. Славейков азбучна подредба (чрез азбучен указател), която дава възможност на специалистите лесно да откриват лексикално-граматичните връзки между отделните фолклорни единици“. Гатанките са обособени отделно, в няколко тематични рубрики. И тук бележките са свързващият елемент между текста и библиографията, уточняват селищата, лицата и времето, в които са събирани. В този случай библиографията удачно е подредена според районите, от които произлизат кратките народни мъдрости.

Изданията от поредицата „Роден край“ безспорно са оригинален опит да се приближи краеведската библиографска дейност на областната библиотека до интересите и заниманията

на широк кръг читатели и да се подпомогне практическата дейност на културните институции в целия Врачанския край. Това се дължи на добре премисления тематичен обхват, на широката изворова база, върху която е реализиран, на удачната структура и на професионалното изпълнение от страна на съставителите и оформителите. Очевидно дълготрайните цели на тази поредица – да се популяризира автентичният фолклор на Северозапада, за да се използва по-пълноценно той и като основа в съвременната музика, изкуство, литература – са доловени и от представители на местното управление (община Враца и община Криводол), които са осигурили финансова подкрепа на сборниците.

Затова и ние, колегите-библиографи, нека им пожелаем успех!

Библиография

Крал-баир : Легенди и предания от Врачанско / Състав. Калина Тодорова, Блага Атанасова. – Враца, 2000. – 220 с. : с. ил. – (Роден край)

Кавал ли свири, мома ли пее : Нар. песни от Врачанския край / Състав. Калина Тодорова, Блага Атанасова. – Враца, 2002. – 251 с. : с ил. – (Роден край)

Ой, Коледо, мой, Коледо : Коледните празници във Врачанско: края на XIX и първата половина на XX век / Състав. Калина Тодорова, Блага Атанасова. – Враца, 2003. – 40 с. – (Роден край)

Мъдри думи : Пословици, поговорки и гатанки от Врачанския край / Състав. Калина Тодорова, Блага Атанасова. – Враца, 2004. – 112 с. – (Роден край)

ПЕТДЕСЕТ ГОДИНИ ВЪВ ВРЕМЕТО

МИЛЕНА АРСОВА-ДИМОВА

На 25 ноември 2004 г. Библиотека „Христо Смирненски“ – Плевен тържествено отбеляза 50-годишнината си.

Най-голямата библиотека на територията на Плевенския регион е основана през юли 1954 г., а отваря врати за читателите си на 25 декември същата година с 9000 тома фонд. Днес тя притежава 538 338 тома и там работи екип от 33-ма души.

По повод годишнината излязоха от печат две издания. Библиографският указател „50 години Библиотека „Христо Смирненски“ – Плевен“ е съставен от Вили Томова, Мария Дочева и Лили Стефанова. Проследява публикациите за библиотеката и отразява библиографските издания, работени през годините. Подготвен беше и пътеводител на библиотеката (съставител Милена Арсова-Димова), представящ работата на института като цяло и отделните библиотечни дейности.

В деня на юбилея във фойето на Драматичен театър „Иван Радоев“ – Плевен беше открита изложба под наслов „50 години път във времето“. Експозицията включваше четири акцента: фотоизложба, 50 редки и ценни заглавия, 50 библиографски издания на библиотеката и 50 автографа за библиотеката.

Честването продължи с концерт в залата на театъра. Гостите чуха изпълненията на Дамски струнен квартет – София, Анелия Дечева, перкусионистите от Национално училище по изкуст-

вата „П. Пипков“ – Плевен и на Северняшкия ансамбъл.

Сред дошлите да споделят празника на библиотеката бяха представители на Министерство на културата, на Областната и Общинска администрация в Плевен, колеги от регионални, общински, читалищни библиотеки, бивши и настоящи библиотекари, представители на издателства, на културни институти, читатели и приятели на библиотеката.

Аня Михова, директор на Библиотека „Христо Смирненски“, получи поздравителни адреси от Президента на Република България г-н Георги Първанов, от Народното събрание, от Общински съвет – Плевен, от библиотеките във Варна, Русе, Враца, Търговище, Ловеч, от СБИР, от читалища, музеи, политически и обществени организации в града и региона.

За принос в развитието на библиотечно-информационната дейност и по повод 50-годишния юбилей библиотеката получи грамота от Министерството на културата, както и почетен диплом от кмета на града г-н Найденов Зеленогорски.

По повод юбилея получихме дарения от Министерството на културата, Община Плевен, издателство „Анубис“, от Индекс ООД, от Съюза на математиците – секция Плевен, Библиотека „Беньо Цонев“ – Ловеч, от фирми и частни лица.

МОСКО МОСКОВ И НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА ВЪВ ВЕЛИКО ТЪРНОВО

КАЛИНА ИВАНОВА

С честването на 140 години от рождението на Моско Москов, една личност, надхвърляща рамките на градовете Лясковец и Велико Търново, едновременно учител, писател, преводач, археолог, общественик и не на последно място по значение библиотекар, ние изпитваме гордост, че такъв талантлив и продуктивен автор е бил наш съгражданин.

Сведения за Моско Москов като първ директор на Великотърновската народна библиотека получаваме от единични източници и най-вече в Първия годишник на библиотеката за периода 1922–1942 г., изготвен от Пенчо Крушев, и от изследването на Николина Попйорданова по повод честването 100 години от основаването на Публична библиотека, чийто приемник е Народна библиотека „П. Р. Славейков“, състояло се през 1989 г.

В настоящото експозе желанието ми е да представя позицията на съвременния библиотекар от XXI век за заслугите и приноса на Моско Москов към Народна библиотека „П. Р. Славейков“, за да бъде тя понастоящем един от големите депозиториуми на националната печатна продукция и най-голямата обществена библиотека на Централна Северна България.

Идеята да се създаде трета народ-

на библиотека във Велико Търново е на министъра на народното просвещение Стоян Омарчевски и директора на народна библиотека в София, Стилиян Чилингиров. Тя възниква по време на внасяне в Народното събрание на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за задължителното депозитиране на печатни и литографни произведения в периода от май до август 1920 г., в който се иска увеличение на депозитните екземпляри на 10 като се осигуряват три броя за новосъздаващата се Народна библиотека във Велико Търново.

За нея министър Омарчевски казва: „...Библиотеката в Търново се урежда. Тя, както първите две, ще играе своята културна роля в старата столица на България“.

„Великотърновският клон“ (в. Найново време, 11.08.1922 г.: „Народна библиотека се открива за напред в града ни, която ще бъде един вид като клон от софийската такава...“) на Народната библиотека в София, както първоначално е замислена да бъде и така са я наричали в кореспонденцията помежду си гражданите на Велико Търново и нейните учредители, е узаконена чрез утвърждаването на Закон № 145 от 11 юли 1921 г., публикуван в

Държавен вестник, бр. 87/21 юли 1921 г. и приет на втората извънредна сесия на 19-то Обикновено народно събрание.

Чрез този закон Великотърновската народна библиотека получава същите правомощия, статут и задължения като Народните библиотеки в София и Пловдив, т.е. те са едноправни държавни институти.

За комплектуването на фонда на библиотеката от изключителна важност е Законът за депозиране на печатни произведения, обявен с Указ № 171 от 15 ноември 1920 г. и влязъл в сила с публикуването му в Държавен вестник, бр. 195 от 29 ноември същата година, с който за „Търновския клон“ се депозират 3 екземпляра от печатните и литографски издания, издавани и печатани в България.

Първият депозит пристига едва на 16 ноември 1922 г. През този двугодишен период следват лутанията на организаторите и търновските обществени и културни дейци: да съществува или не такава културна институция в духовния живот на града.

Пораждат се редица въпроси за разрешаване като: Къде да се помещава библиотеката? Кой да бъде нейният директор? Откъде ще се финансира библиотеката? Дали новата библиотека ще „убие“ читалище Надежда“ и т.н.

Учредяването на Търновската народна библиотека се осъществява на 15 август 1922 г. в кабинета на окръжния управител в сградата на Търновската популярна банка. В протокола от учредяването са се подписали Стилиян Чилингиров – представител на Министерството на Народното просвещение и директор на Народна-

та библиотека – София, новоназначеният директор на Търновската библиотека – Моско Москов, зам.-окръжният управител – Д. Попов и кметът на Велико Търново – Кръстю Станчев.

Не са малко заслугите по устройството на Народната библиотека на кмета на града г-н Станчев, който като председател на Ефорията „Ангел Попов“ предоставя зданието за библиотека и предвижда средства, с които Общината да плаща наем от 10 000 лв. годишно за помещенията, които библиотеката ползва, докато се уредят, финансовите въпроси по издръжката ѝ.

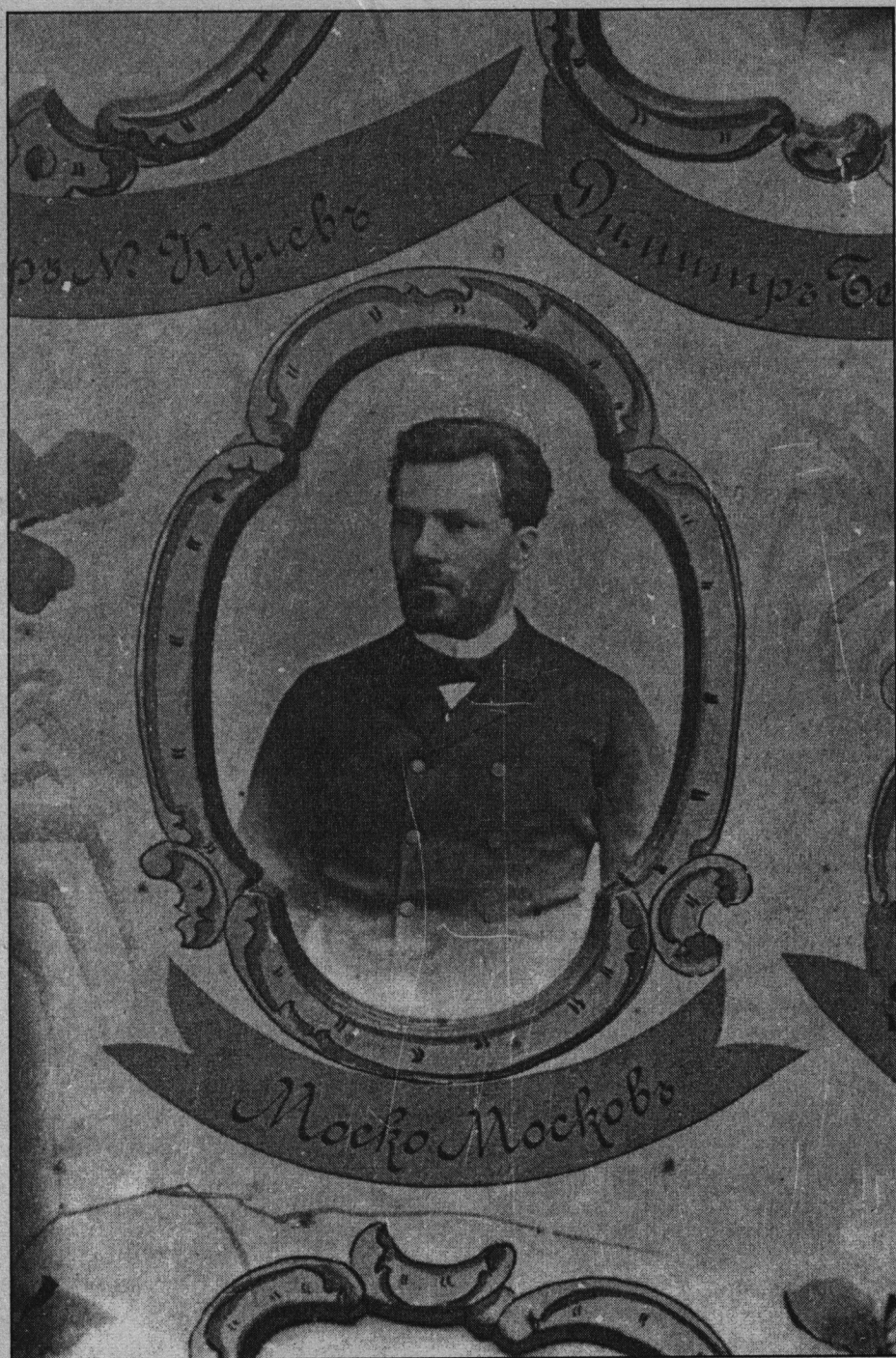
В Закона за Народното просвещение с чл. 405 и чл. 410 е регламентирано устройството и управлението на библиотеката – прякото ѝ управление се възлага на директор, назначен с указ. Директорът води и отдела за ръкописи и старопечатни книги. Когато той отсъства, замества го библиотекарят.

Изискванията към длъжността на директора са поместени в чл. 411 от закона. Директорът трябва да има следния ценз:

- а) да притежава висше образование;
- б) да има нужните за библиотечната служба познания и да владее най-малко един от новите западни и два славянски езици;
- в) да има оригинални научни и литературни или библиографски трудове.

Желанието на основателите на Великотърновската народна библиотека е необходимият персонал за библиотеката да се попълни от командировани лица – учители.

С предложение № 18231 от 1 август 1922 г. М. Москов е командирован за ди-

Моско Москов

ректор на Великотърновската народна библиотека. По това време е директор, а после учител в Търновската девическа гимназия. Той трябва да се запознае с библиотечното дело и да се справи с материалните трудности като натрупания депозирани печатен фонд и обзавеждането на библиотеката с библиотечен инвентар.

Разностранный интереси на Моско Москов, неговата богата литературна, издателска, преводаческа дейност (около 430 публикации и над 70 превода от руски и френски език) и активната му обществена ангажираност го правят най-подходящата личност за пръв директор на Великотърновската народна библиотека. На този пост Моско Москов е бил 9 години и 7 месеца – от 1.09.1922 г. до 31.03.1932 г., когато на 69-годишна възраст се пенсионира като директор на третата по големина тогава народна библиотека.

През тези почти десет години М. Москов всеотдайно работи за издигането на библиотеката като стабилна културна институция по примера на Софийската народна библиотека.

Четейки литературното творчество на юбиляра и многобройните му преводни издания от френски и руски език, виждаме, че М. Москов е бил увлечен още в младите си години от библиотечарската професия.

В предговора си към превода от руски език на методичното ръководство на Чарлз Ричардсон „Как трябва да четем книги, за да може четеното да ни ползва“, издадено през 1898 г. М. Москов дава ценни съвети и предложения на младите читатели, а така също и съвети, които да подпомогнат комплектуването на фондовете на учи-

лищните и читалищни библиотеки:

„За да могат да се предпазят младежите ни от разните литературни плевели, които пълнят литературата ни, трябва да се издава едно специално списание „Библиограф“ или „Книгопис“, което внимателно да следи всичко, което се явява в литературата ни и да се отбелязва онова, което заслужава да бъде прочетено. По такъв начин читателят ще знае какво се явява в нашата литература и кое заслужава внимание.“

Като първи директор Моско Москов полага много труд за запознаване с дейностите и процесите в библиотечното дело. По време на назначението му той е имал бегли познания по библиотечно дело, тъй като е завеждал учителска и училищна библиотека.

През 1922 г. – от 6 до 14 ноември – е командирован в Софийската народна библиотека да се запознае със структурата и отделите ѝ. На следващата година посещава курса по библиотеканазание, организиран от Върховния читалищен съюз.

След получените познания по библиотечно дело той написва две методични помагала: „Библиотечно дело“ и „Упътване за уредба на училищна или читалищна библиотека“, издадени през 1922 и 1923 г.

Книгата „Библиотечно дело“ представява кратко изложение и коментари на постановленията, съдържащи се в Правилника на Софийската народна библиотека, а „Упътването“ е малко по обем методично помагало в три дяла, което съдържа добре систематизирани и структурирани минимум знания за основните изисквания при поддръждането на една библиотека.

Юбилей на В-Търновска народна мъжка гимназия
"Св. Кирилъ": 1855-1880-1930/31 г.г.

МКБ,
118
10. IV. 1924
Пирова

До Господина
Директора на Византи-
ска и славянска институт?
бу София

Изгледите Ви, Господине Директор,
една от целите ни е да не мо-
же да се намери в една търговска
установка, да се предават отговорности на

държавни институции,
1. министерство, или
свои и да се предават
всички отговорности,
- да се дават отговорности
в държавни институции

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА

№ 122

22 март 1924 г.

ТАРНОВО.

— о —

До Господина
Директора на Народната
Библиотека в София.

С днешния сандък Ви изпращам, Господине
Директоре, следните книги:

1. Вукович с различни поучения 1824 г.
2. История България 1844 г.
3. Разговорник гръко-български 1835
4. Няколко речи о Азия първому 1860 г.

Като ги получите, моля, оценете ги и ги върнете
свои сандък. Ако министерството отпусне
сума, да ги купи за поверената на Библиотеката, или
нема сума, да ги върне на стопаните им. Държавното
или и другите книги, които Ви пратих с по-ранен
сандък да ги оцените.

ДИРЕКТОР: М. Маноф

Писма на Моско Москов

Моско Москов пише, че с радост би се отзовал да окаже методични консултации на своите колеги от по-малките библиотеки и „лично да даде упътвания на тези, които искат да уредят своята библиотека по най-модерен начин.“

И днес в Народна библиотека – Велико Търново това кратко методично помагало не е загубило своята актуалност и може да се ползва за информация от колегите за нареждането на книгите във фонда на библиотеката, уреден според правилата на упътването.

Моско Москов помества още няколко статии в местния периодичен печат, свързани с четенето и културата на четене у подрастващите, като: „Четенето на книги“ („Какви книги да четат нашите деца“) и „По възпитанието на младежта“.

Чрез тези няколко издания в областта на библиотечното дело Москов се явява и първият автор на методична литература за Велико Търново и региона. Като един от пионерите в българското библиотечно дело, той не се притеснява да сподели с колегите си знанията, които е придобил, и е щастлив, ако може да помогне с идеи и консултации в името на общото благоденствие на тези културни институции.

Работата по организирането на дейността на библиотеката е огромна и не е по силите само на един човек да бъде – директор, библиотекар и прислужник едновременно и да работи пълноценно.

Именно затова М. Москов изготвя обоснован проекто-бюджет, необходим за назначаването на добре обучен библиотечен състав.

Поради липса на икономист в персонала на библиотеката, на Директора се е налагало да ползва услугите на Девическата или Мъжката гимназия като

второстепенни разпоредители на бюджетните средства, които са отпускани за издръжка на библиотеката, средно по 20 000 лв. годишно от Министерството на народното просвещение.

От запазената кореспонденция на Моско Москов с директора на Народната библиотека – София и Бюрото за културни учреждения към Министерството на народното просвещение за периода 1922–1930 г. се разбира, че кредитите, които са били отпускани на библиотеката, не винаги са предоставяни навреме. На директора се е налагало многократно да изпраща напомнителни писма и конкретни молби към министерството в частност към бюрото за културни учреждения и второстепенните разпоредители на бюджетни средства в лицето на директора на Търновската мъжка гимназия.

Отпусканите средства са били изразходвани най-вече за закупуване на библиотечни шкафове, подвързия, почтенски разходи по доставката на депозитните книги от София и отопление на помещенията.

По времето, когато М. Москов е директор персоналът на библиотеката нараства до 7 души, като повечето от тях са командировани учители или изискани за временна заетост от Търновското трудово бюро, една форма на използване на човешките ресурси актуална и днес. Често е използван и доброволният труд на ученици.

В спомените на Димо Минев като ученик от Търновската мъжка гимназия и доброволец по време на ученическата трудова бригада в библиотеката, четем мнението му за директора:

„Привличаше ме директорът ѝ Моско Москов, мой съгражданин, някога-

шен учител на баща ми, известен писател и историк на родния ми град Лясковец. М. Москов тогава беше на 60 години. Маститата му, внушителна фигура на сериозен, замислен и бавно движещ се старец будеше интерес.“

Като пръв свой помощник М. Москов е избрал прислужникът от Девическата гимназия Станчо Кънев, който също е командирован с министерско постановление на работа в библиотеката.

Макар и на възраст М. Москов се е стремил библиотеката да придобие съвременен облик на действаща библиотека, позволяваща пълноценно обслужване на гражданите на Велико Търново.

През цялото време на директорския пост Моско Москов се е борил срещу мнението, че библиотеката трябва и е задължена да бъде само депозиториум на българската книжовна продукция.

За модерното и перспективно мислене на Моско Москов съдим и по това, че през 1925–1926 г. се поставя началото на отдел за чужда литература, чрез получаваните дубликати на книги и списания на чужди езици от Софийската народна библиотека.

Стремежът на амбициозния директор е постоянно да се увеличава фондът на библиотеката. Ето защо през януари 1923 г. той написва едно окръжно писмо до всички кметове и околийски началници, училищни инспектори, учители, председатели на читалища и читалищни дейци. С него той ги приканва да издирват стари книги и ръкописи и да ги изпращат на новооткритата Народна библиотека във Велико Търново. Това е първият опит за подтик към дарителство.

По време на управлението на М. Москов, макар идеята за даряване на книги

за народната библиотека да е негова, не са натрупани големи количества. В инвентарните книги са били заведени като дар само 3 старопечатни книги, 9 писма и 1 ферман. Въз основа на акта за приемане на библиотеката и за нейното актуално състояние от следващия директор Димитър Цончев се вижда, че дарените книги (стари и нови) са около 200 тома, но поради липса на персонал (или поради липсата на компетентност у съществуващия) даренията не са вписани в инвентарните книги или не е посочен начина им на придобиване като дарение.

Сред новостите, които Моско Москов иска да въведе в работата на Народната библиотека, е използването на подвижни фиши и десетичната класификационна система. Но поради липсата на допълнителен персонал остават само като идеи.

По време на управлението на Моско Москов (поради редица обективни фактори като липса на точна нормативна уредба относно финансовата издръжка за персонал и стопански инвентар) се спъва развитието на библиотеката като висш образователен институт.

Благодарение на волята и всеотдайността на своя пръв директор, който полага огромни усилия, библиотеката излиза от рамката на едно голямо книгохранилище и става активен обществен и културен център за търновското гражданство.

Въпреки че управлението на Моско Москов е било съпътствано с редица неуредени въпроси и проблеми по организацията на работата и поддръжката, фондовете на библиотеката постоянно се обогатяват с нови депозитни книги и през 30-те години на XX век тя вече притежава 60 000 тома и обслуж-

ва годишно около 2000 читатели.

Вследствие нарастващото количество от библиотечни материали Москов вижда, че е непосилно сам да се справи с постоянно нарастващия поток от книги и увеличаващите се нужди по поддръжката на сградата. Поради тази причина на 1 април 1932 г. той напуска управлението на библиотеката на 69-годишна възраст.

Като директор той е имал амбицията да създаде една добре систематизирана и организирана, както сам казва, „по най-модерен начин“ библиотека. Но за съжаление напредналата възраст, липсата на средства и добре подготвен персонал способват за изоставането на работата на библиотеката и за допускането на някои грешки при процесите на обработка на фондовете и обслужването на читателите.

За дългогодишна обществена дейност и за принос в културното израстване на града Общинският съвет във Велико Търново през 1927 г. дарява на Моско Москов 300 кв. м. дворно пространство за къща.

Книжовната и обществена дейност на М. Москов е с национална значимост. По този повод той е награден с орден за граждански заслуги и сребърен медал за наука и изкуство – по случай неговия юбилей през 1925 г. за непрекъсната 40-годишна книжовна и обществена дейност.

През 30-те години на миналия век авторитетът на библиотеката нараства, благодарение на директора ѝ Моско Москов. Наред с пряката си работа, свързана с обработването на книгите и предоставянето им на читателите за ползване, той осъществява и голяма обществена дейност, в резултат на която библиотеката се превръща в търсен и посещаван културен институт.

Литература

1. **Минев, Димо.** Първите години на Търновската народна библиотека. – В: Половин век в служба на народа. Юбилеен сборник, С., Наука и изкуство, 1971, с. 71.

2. **Москов, Моско.** По възпитанието на младежта. – Н а й - н о в о в р е м е (В. Търново), 9, № 167, 29 март 1927.

3. **Москов, М.** Упътване за уредба на училищна или читалищна библиотека. Търново, скоропеч. Ново време, 1923. 16 с.

4. **Народна библиотека се открива...**, хроника. – Н а й - н о в о в р е м е (В. Търново), 4, № 30, 11 авг. 1922.

5. **Писмо № 13**, 17 март 1925 г., до Министъра на народното просвещение – София (Архив на Народна библиотека – В. Търново, за 1922–1931 г.)

6. **Писмо № 26**, 20 юни 1929 г., до Директора на Търновската мъжка гимназия „Св. Кирил“ – В. Търново (Архив на Народна библиотека – В. Търново за 1922–1931 г.)

7. **Писмо № 29**, 12 юли 1923 г., до културни институти и общественици – В. Търново (Архив на Народна библиотека – В. Търново, за 1922–1931 г.)

8. **Писмо № 30**, 5 юли 1929 г., до Директора на Търновската мъжка гимназия „Св. Кирил“ – В. Търново (Архив на Народна библиотека – В. Търново, за 1922–1931 г.)

9. **Писмо № 34**, 12 юли 1927 г., до Директора на Търновската мъжка гимназия „Св. Кирил“ – В. Търново (Архив на Народна библиотека – В. Търново, за 1922–1931 г.)

10. **Писмо № 40**, 27 август 1924 г., до Министъра на народното просвещение – София (Архив на Народна библиотека – В. Търново, за 1922–1931 г.)

11. **Попйорданова, Николина.** Първият директор на библиотеката. – Б и б л и о т е к а р, 1989, № 11, 15–22.

12. **Първи годишник на библиотеката.** В. Търново, Народна библиотека, 1942. 70 с.

13. **Ричардсън, Чарлз.** Как трябва да четем книги, за да може прочетеното да ни ползува? Прев. от рус. М. Москов. Търново, книж. Е. поп Христов, 1899. 112 с.

ОНЛАЙН-КУРСОВЕТЕ ЗА ИНФОРМАЦИОННИ СПЕЦИАЛИСТИ В КОНТЕКСТА НА РАЗВИТИЕТО НА ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ В ГЕРМАНИЯ

МАРИНА ЕНЧЕВА

Настоящата статия цели да хвърли светлина върху развитието на дистанционното обучение в Германия като цяло и по-специално в областта на библиотечно-информационните науки, както и да разкрие особеностите на учебизираното обучение за информационни специалисти. Търси се мястото на дистанционните курсове за библиотекари в големите e-learning проекти в Германия, очертават се перспективите за бъдещо развитие на дистанционното обучение в страната и важната роля на информационните специалисти при подпомагане на този процес.

Причините за развитието и широко-то разпространение на учебизираното обучение през последното десетилетие са свързани основно с увеличаване на броя на хората, ползващи Интернет от дома си, наличието на подходящи оферти за дистанционно обучение във всички области на знанието, както и с намаляването на разходите за обучение за академичните институции. Не на последно място, популярността на учебизираното обучение се дължи и на неговия потенциал за предаване на ноу-хау и изграждане у обучаемите на квалификация и компетентност за информационното общество.

Предлаганите дистанционни курсове в Германия могат да бъдат разделени на две групи: такива, попадащи под регулацията на Закона за защита на дистанционното обучение и координирани от Националния център за дистанционно обучение (ZFU), и други, регулирани от отделните федерални провинции. Към двете групи спадат множество разнообразни курсове на държавни или акредитирани от държавата университети, които могат да бъдат разглеждани като „професионално обучение“ в най-широк смисъл.

В началото на 90-те години на XX век много от немските университети са резервирани по отношение на включването на дистанционни курсове в програмите си, защото съществуващата инфраструктура не е подходяща за такъв тип обучение. За насърчаване на традиционните университети да предлагат повече дистанционни курсове през 1993 г. Федералната комисия за образование (BLK) създава финансираща агенция „Дистанционно обучение“.

Типовете университети/висши училища в Германия, предлагащи дистанционни курсове са: академичните университети за дистанционно обучение; традиционните академични универ-

ситети; колежа за дистанционно обучение; традиционните университети за приложни науки и изкуства. Академични университети за дистанционно обучение са: Дистанционният университет (Die Fernuniversitaet) в Хаген, Вестфалия, и Университетът по икономика и социология за работещи студенти в Лаар (WHL). Дистанционният университет в Хаген отваря врати през зимния семестър на академичната 1975/76 г. и в момента предлага онлайн-обучение във факултетите си по електроинженерство, педагогика и информатика. Университетът по икономика и социология за работещи студенти в Лаар получава акредитация през декември 1995 г. и предлага онлайн-курсове по управление на бизнеса и икономическа теория.

Традиционните академични университети, предлагащи дистанционни курсове, са университетите в Берлин (Свободният университет и Университетът Хумболт), университетите в Франкфурт на Майн, Хамбург, Хановер, Хилдесхайм, Йена, Кайзерлаутерн, Карлсруе, Кобленц-Ландау, Лайпциг, Люнебург, Олденбург, Рошток, Тюбинген, Европейският университет Виадрина във Франкфурт на Одер и др. Към тази група висши училища се отнасят и техническите университети в Берлин, Кемниц-Цвикау, Дрезден, Фрайбург, Илменау, Мюнхен и др. В горепосочените университети се предлагат бакалавърски и магистърски дистанционни курсове.

Към групата на колежа за дистанционно обучение в Германия спадат няколко акредитирани от държавата частни висши училища: Колежът за

работещи студенти в Рендсбург (получил акредитация през 1984 г.), Източногерманският колеж за работещи студенти в Лайпциг (1992), Колежът за дистанционно обучение на „Германското общество за продължаващо обучение“ в Дармшат (акредитиран от федералната провинция Хесен през 1996 г.) и др.

Немските университети за приложни науки и изкуства, предлагащи бакалавърски и магистърски дистанционни курсове, са университетите в Берлин, Бохум, Бранденбург, Дортмунд, Дрезден, Кьолн, Магдебург, Потсдам и др.; Търговската академия на Баден-Вутемберг в Рентлинген, колежа по музика в Дрезден и Ваймар, Колежът по изкуства в Хале и др. Някои от университетите по приложни науки се кооперират и предлагат съвместни дистанционни програми.

Интернет-порталът на Федералната комисия по образованието „Studieren im Netz“ предлага интересна статистика за различните видове дистанционно обучение в немските университети. Деветдесет и пет висши училища в Германия са включили в програмите си онлайн-курсове или подпомогнати от мултимедия дистанционни курсове. Четиридесет и осем процента от предложенията са дистанционни курсове с Интернет-базирани компоненти; 1% – Интернет-базирано дистанционно обучение с мултимедийни компоненти; 12% – подпомогнати от мултимедия бакалавърски курсове; 32% – онлайн-курсове със специално изградена цялостна система за преподаване/учене; 7% от курсовете представляват Интернет-базирано магистърско обучение.

Интернет-порталът „Studieren im Netz“ информира и за разпределение-то по дисциплини на предложенията за дистанционно обучение на немските университети. Най-многобройни са дистанционните курсове в областите информатика (22%) и икономика (9%). Следват: физика, педагогика, медицина, социални науки (от 5 до 6 %); информационни и комуникационни науки, математика, право (4%); биология, химия, културология (3%). Дистанционните курсове в болшинството научни области, представени на Интернет-портала, съставляват 1-2% от общия брой предложения.

Проучването на Информационната система за висшите училища (HIS GmbH) от края на 90-те години на XX век регистрира повече от 1000 проекта на немски университети, свързани с новите медии. Функционирането на програмата на Федералното министерство на образованието и изследванията „Нови медии в образованието“ насърчава развитието на e-learning проекти във висшите училища в Германия.

Сред множеството проекти се открояват тези, които функционират успешно като резултат от кооперирането на няколко университета и тези, осъществяващи цялостно онлайн-обучение по отделни дисциплини. При проекта „Teleteaching“ (<http://www.teleteaching.wi2.uni-erlangen.de>) два или повече университета обменят лекции/модули за обучение чрез видео-конференции (напр. университетите в Ерланген и Нюрнберг). Телеакадемията Furtwangen (<http://www.tele-ak.fh-furtwangen.de>) предлага магистърско обучение чрез мултимедийни технологии (Интернет-базирани курсове, ви-

део-конференции) в областите информационни и комуникационни науки, информатика и икономика. „Virtuelle Fachhochschule“ (<http://www.vfh.de/>) е петгодишен проект на Федералното министерство на образованието и изследванията, в който участват повечето от университетите по приложни науки в Германия. Под ръководството на Университета по приложни науки в Любек се предлагат като цялостно онлайн-обучение бакалавърски и магистърски програми по медийна информатика и икономика за инженери. „Виртуален колеж Берлин-Бранденбург“ (<http://www.pc.prz.tu-berlin.de/vub/Default.htm/>) е пилотен проект на различни университети в Берлин и Бранденбург, финансиран от Telekom и AOL. От 1996 г. в рамките на проекта се осъществява Интернет-базирано обучение по информационни и комуникационни науки, право и икономика. Проектът WINFOLine (<http://www.winfoline.de>), подкрепен от Bertelsmann Stiftung и Heinz Nixdorf Stiftung, предлага от 1999 г. като резултат от кооперирането между университетите в Саарбрюкен, Лайпциг, Гьотинген и Касел онлайн-обучение по икономика за компютърни специалисти.

Новите информационни технологии, широко навлизащи във всички сфери на живота през последното десетилетие, оказват голямо влияние и върху професията на библиотекаря и информационния специалист. Пазарната ниша за библиотечната професия става все по-широка и диверсифицирана – появяват се нови възможности за реализация в сферата на мрежовата администрация, Интернет-библиотекар-

ството, създаването и поддържането на бази-данни, информационния брокеринг, електронното публикуване и др. Това, от своя страна, води и до нови изисквания към библиотечното образование, свързани с модернизиране на курсовете в областта на информационните науки по отношение на съдържанието, обема, формите на излагане на информация, тестването на знанията на студентите и др. Съдържанието на учебните планове по библиотекознание се усложнява поради влиянието на информационните науки, мениджмънта и модерните технологии.

Най-краткият път за постигане на новите цели и съдържание на библиотечно-информационното образование е чрез средствата на дистанционното обучение. Тази образователна форма развива умения, които водят до нови роли и отговорности за информационните специалисти, както и до нови възможности за професионална реализация в областта на информационните науки.

Библиотечно-информационното образование в Германия традиционно се осъществява в университетите по приложни науки – девет такива университета предлагат четиригодишно обучение по информационни и библиотечни науки, което завършва с придобиване на образователна степен, еквивалентна на бакалавърската. Магистърски програми по библиотекознание се реализират в Университета Хумболт в Берлин и в Университета в Констанц, а магистратура по документация се предлага в Университета в Потсдам.

Според Интернет-портала на Федералната комисия по образованието

„Studieren im Netz“ e-learning проектите в областта на информационните и комуникационните науки в Германия съставляват 4% от общия брой предложения. Част от Интернет-базираните курсове функционират в рамките на споменатите вече големи немски проекти за дистанционно обучение. Телеакадемията Furtwangen, например, предлага магистърско дистанционно обучение по информационни и комуникационни науки. Проектът „Virtuelle Fachhochschule“, обединяващ голяма част от немските университети по приложни науки, реализира бакалавърски и магистърски онлайн-курсове по медийна информатика. В рамките на проекта „Виртуален колеж Берлин Бранденбург“ се осъществяват Интернет-курсовете по комуникационни науки.

Проектът „Telekurs“ (<http://telekurs.fh-hannover.de>), финансиран през 1996 г. от Министерството на Долна Саксония, предлага модули за дистанционно обучение по техническа редакция, включени в редовната програма на специалността „Техническа редакция“ в Университета по приложни науки в Ханوفر и Университета в Хилдесхайм, както и предназначени за продължаващо образование на информационни специалисти.

Дистанционното обучение в областта на информационните науки в Германия се осъществява основно чрез отделни курсове или модули за обучение. При модула по информационно търсене, предложен от университета Еберхард-Карл в Тюбинген, се използват синхронни и асинхронни технологии. Курсът „Въведение в понятието за информация“ на Университета по при-

ложни науки в Шутгард се реализира чрез онлайн-скриптове с интерактивни елементи. Модулът за обучение „По пътя към дигиталното общество“ на Европейския университет Виадрина във Франкфурт на Одер функционира като онлайн-семинар. „Онлайн-наръчникът по библиотечна компетентност“ на Университета по приложни науки в Хамбург представлява система от упражнения. Модулът „Техническа редакция“ на Университета по приложни науки в Хановер и Университета в Хилдесхайм се осъществява чрез платформата за обучение First Class, като се използват асинхронни технологии (форум, e-mail, новини). Същите технологии и обучителна платформа се прилагат и при реализацията на модула „Топография за информационни специалисти“ в Университета по приложни науки в Хановер.

Освен под формата на отделни курсове/модули за обучение, дистанционното обучение в Германия в областта на информационните науки се реализира и като цялостно онлайн-обучение. Университетът Хумболт в Берлин и Центърът за дистанционно обучение към Университета Кобленц-Ландау предлагат дистанционно обучение с Интернет-базирани компоненти за придобиване на магистърска степен по библиотечно-информационни науки. При обучението се използват синхронни (видео-конференции) и асинхронни (форум, новини и др.) технологии. Като онлайн-обучение с цялостна система за преподаване/учене се осъществява и специализацията по библиотечно-информационни науки в Университета Хумболт в Берлин. Университетите по

приложни науки от обединението „Virtuelle Fachhochschule“ реализират бакалавърско и магистърско онлайн-обучение по медийна информатика, конструирано в модули. Използваната платформа за обучение е Blackboard 5, предлагаща комбинация от синхронни и асинхронни технологии.

При изграждането на мултимедийна среда/модули за интеграция в традиционното или онлайн-обучение, немските университети се придържат към следните два модела: преподавателите във факултета са свързани с един и същ софтуер или се изгражда междуфакултетен софтуер като резултат от кооперирането на различни факултети във висшето училище.

При създаването на виртуални материали за преподаване/учене, университетите в Германия прилагат следните стратегии: двустранен обмен на лекции при дистанционното обучение; виртуални бакалавърски или магистърски курсове в една научна област, реализирани при кооперирането на различни университети; обединение на регионален принцип на висши училища или факултети на висши училища за осъществяване на различни проекти.

Предложенията за дистанционно обучение в областта на информационните науки в Германия са все още незначителен брой в сравнение, например, с офертите в областите информатика и икономика. Повечето от предложенията за Интернет-обучение на информационни специалисти са отделни курсове/модули за обучение, осъществени като самостоятелни инициативи. Най-сериозните постижения в областта обаче (цялостното онлайн-

обучение) са резултат на колективни усилия. Тематиката на дистанционните курсове отразява широката диверсификация на библиотечно-информационната професия.

Визията за бъдещето на дистанционното обучение в Германия се оформя около идеята за „Немски виртуален университет“, която може да бъде реализирана единствено чрез интеграцията в мрежа на много университети. Алтернативен вариант на „Виртуалния университет“ е виртуалният център e-Uni.de, който да осъществява централна координация и посредничество между предприемачите, корпоративните университети и e-learning доставчиците, от една страна, и университетите и техните звена, от друга. Виртуалният център e-Uni.de може да функционира като образователен портал, да извършва маркетинг и дистрибуция на образователни продукти, да работи по планиране на съдържанието и осигуряване на качеството на дистанционните курсове, да осъществява брокерски и консултантски услуги.

Ролята на информационните специалисти при реализирането на инициативи като e-Uni.de е много важна, защото модерните библиотекари са мениджъри с познания за изграждането на среди за дистанционно обучение, силно фокусирани върху нуждите на

потребителите. Те притежават квалификацията да създават материали за дистанционни курсове и да провеждат онлайн-обучение, да изграждат уебсайтове, да управляват програми за дистанционно обучение и да подпомагат участниците в него.

Бележки

1. **Ashcroft, L.**, (2004) Changes in Continuing Library Education Brought about by the Migration to Electronic Resources. In: Libraries, Civil Society and Social Development Conference. Sofia: „St. Kliment Ohridski“ University of Sofia.

2. **BLK Portal** „Studieren im Netz“. Retrieved July 30, 2004 from the world wide web: <http://www.studieren-im-netz.de>

3. **Cleuvers, B.**, (2003) Bestandanalyse der eLearning-Angebote der Hochschulen. In: Dohmen, D., Michel L. Marktpotenziele und Geschäftsmodelle fuer eLearning-Angebote deutscher Hochschulen. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, 29-77.

4. **Delling, R. M.**, (Unknown) Distance Education in Germany. Retrieved August 16, 2004 from the world wide web: <http://www.fernuni-hagen.de/ZIFF/v2-ch43a.htm>

5. **Dohmen, D.**, (2003) e-Uni.de - eine Vision. In: Dohmen, D., Michel L. Marktpotenziele und Geschäftsmodelle fuer eLearning-Angebote deutscher Hochschulen. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, 211-231.

6. **Schulmeister, R.**, (2001) Virtuelle Universitaet - Virtuelles Lernen. Muenchen: Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH.

ПРЕДИ ПЪРВОТО СПИСАНИЕ „БИБЛИОТЕКАР“

ЙОВКА РЪЦЕВА

През 2004 г. отбелязахме 50 години на сп. „Библиотекар“ – изданието на Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, професионален орган на цялата библиотечна колегия, периодично излизащо до днес. Но малко известен факт е, че още в 1938 г. видният читалищен и библиотечен деец, редактор, библиотекар и библиотековед Васил Класанов издава в Шумен сп. „Библиотекар“ – тримесечно списание за библиотечна теория и практика.

Името на В. Класанов е свързано с учредяването на библиотечния съюз (1926–1927 г.), Окръжните читалищни съюзи (1925 г.), ръководството на читалищното дело, библиотеките и музеите в Столичната община и МНП (1929–1932 г.).

В периода 1933–1937 г. той е първият щатен библиотекар при Народната библиотека в Шумен, а до 1948 г. е нейн уредник. През това време успява да напише труда си *Кратка история на библиотеките. С уводни думи от Ст. Аргиров. – Шумен, 1937, 80 с.* и да осъществи мечтата си – създаване на библиотечно списание – трибуна на библиотечните работници.

В уводната статия прави паралел между библиотечното дело в България, в съседните страни и в други развити държави – Англия, Германия, Америка. Изразява мнение, че „всяка библиотека – и най-голямата и най-малката,

за да постига напълно целта си, трябва да бъде добре обзаведена, образцово уредена и отлично ръководена“. „Библиотекар“ на първо време ще има задачата да подпомогне разпространението на елементарни, първоначални познания по библиотечната наука... Редом с това ще помества статии, които са от естество да разширят и вдълбочат познанията на библиотекарите, да ги държат последовно в течение на развитието на библиотечната наука“.

Задача на списанието е да запознава отговорни лица със състоянието и проблемите на всички видове библиотеки и да докаже нуждата от библиотечно образование.

За автори на „Библиотекар“ са привлечени именити личности и специалисти: Ст. Аргиров, В. Класанов – Книголюб, Сл. Данаилов, Д-р П. Н. Обрешков, К. Д. Мутафов.

Списанието се издава с личните средства на В. Класанов, но за жалост излиза само първи и единствен брой, поради финансови затруднения.

Независимо от това темите и нивото на списване на „Библиотекар“ от 1938 г. представляват интерес и за съвременните библиотекари.

„Кратка история на библиотеките“ и сп. „Библиотекар“ са още едно доказателство за многото първи неща, започнали в Шумен и приносят на града в културното развитие на България.

ШУМЕНСКАТА ПОЛИГРАФИЧЕСКА ИНДУСТРИЯ –

ФАКТОР В СТОПАНСКИЯ И ОБЩЕСТВЕНИЯ ЖИВОТ (1878–1947)

РОСИЦА АНГЕЛОВА

Освобождението на България разкрива благоприятни перспективи за развитието на по-богат книжовен живот в Шумен. Той се поражда от необходимостта да бъдат удовлетворени порасналите, по-висши духовни потребности на увеличилата се интелигенция в града, който е общински и окръжен център. Административните длъжности в него се заемат от хора с културни интереси. Освен това някои от тях, (и особено учителите) проявяват и чисто творчески амбиции. Към всичко това бихме могли да прибавим и сравнително ранното създаване на печатна база в Шумен. За кратко време в града се откриват няколко печатници – през 1883 г. на Спас Попов, през 1887 г. на Димитър Кънчев и др. От съществуващите през 1891 г. в страната 55 печатници, две са в Шумен. По същото време няма печатници в градове като Бургас, Добрич, Кюстендил, Хасково, Ямбол и др. Шумен мери ръст с Варна, Плевен, Стара Загора и Търново(1). В периода 1878–1947 г. шуменските журналисти и печатари се потапят в атмосферата на изграждащата се млада държава и демонстрират толерантност в пъстрия в етническо и религиозно отношение град.

Началото на полиграфическата индустрия в Шумен се поставя веднага след Освобождението. То се свързва с

откриването печатница „Спас Попов“ (1883)(2). Първият печатар в Шумен е Спас Попов Харитонов. Той напуска шивашкия си дюкян през 60-те години на XIX в. и става печатарски работник във Влашко. Там натрупва значителен опит и след Освобождението открива собствена печатница в Русе. Голямата конкуренция го принуждава скоро да се премести в Шумен. В началото печатницата е неугледна типография с ръчна преса. Многото поръчки принуждават Спас Попов да закупи нова техника – скоропечатна машина и нови букви и по този начин полага предприятието си на солидни основи. Цилиндричната (скоропечатна) машина, произвеждана предимно в Германия, се движи по-леко – с въртач и изкарва средно 1000 печатни листа на час, а когато е снабдена с мотор – до 1200–1800. Машината съдържа един цилиндър, до който се движат валяците с мастило. След всяко едно завъртане на главния цилиндър, машината изкарва печатен лист(3).

След смъртта на Спас Попов делото му е подето от сина му Величко – човек с голям размах. През март 1907 г. Величко Спасов Попов и Нако Пейнерлиев(4) откриват събирателно дружество под фирмата „В. С. Попов и Сие“ за търговия и печатарство с печатница „Спас Попов“(5). Делата на дружест-

вото се управляват от Пейнерлиев. През ноември с.г. те развалят съдружието и фирмата престава да съществува(6). Нако Пейнерлиев продължава самостоятелно(7).

През 1910 г. в печатницата има една печатна машина и една американка, които се обслужват от 1 машинист, 6 словослагатели, 1 подавач, 1 книговезец и 1 сгъвач(8). Под името „Книгоиздателство, печатница и книжарница „Спас Попов“ печатницата е най-голямата в Лудогорието(9). Освен книги, тук се печата акцидентия, която задоволява нуждите на голяма част от страната, педагогическа литература, учебни пособия и др.

На 4 октомври 1922 г. Величко Спасов Попов и Нако Г. Пейнерлиев регистрират отново събирателно дружество – печатница, книжарски и книговезки услуги(10). Скоро събарят сградата на старата печатница на ул. „Дунав“ 44 и строят ново здание(11). Вероятно отношенията се обтягат и в началото на 30-те години съдружниците се разделят отново.

През 1936 г. Величко Попов регистрира еднолична фирма – книгоиздателство, печатница, книжарница и книговезница. Собственикът е роден на 27 октомври 1880 г. в Русе. Има гимназиално образование. Работилницата му е на ул. „Митрополит Симеон“ №142. Син е на Спас Попов Харитонов и Атанаска Михайлова.

Печатницата на В. Попов разполага с 1 електродвигател с 5 к. с., 2 плоски печатарски машини (63/95), една (42/58), една (40/50), 2 американки (25/30 см), 1 нож за рязане на хартия, една линейка, 1 преса. В нея работят 6 души

административен персонал и среден брой работници – 37(12) Използва предимно български материали. Отпечатва бланки, формуляри, протоколни книги, обявления, договори, заповедни книги, разписки, касови книги и др. Реализира стоката в Кюстендил, София, Варна, Свищов, Трявна, Лом и др.(13).

От март 1945 г. за търговски пълномощник е назначен Цветан Димитров от Шумен. След национализацията печатницата продължава работа като печатница „Георги Димитров“(14).

Малко по-късно през 1887 г. Димитър Кънчев открива втората печатница в града – „Гутенберг“. Димитър Кънчев е предприемчив и трудолюбив литограф. Внася машини от Виена. Работи повече акцидентия(15). Печатницата се помещава в долния етаж на хотел „Гутенберг“. В нея се издават в. „Народно съзнание“ и в. „Шуменски глас“.

В началото на века фирмата „Петър Кънчев&син“ открива собствена работилница за училищни помагала и пособия(16). Министерството на просветата с протокол № 95 от 12 септември одобрява и препоръчва на всички училища в страната да закупват помагалата. В протокола четем: „...Представените помагала в нищо не отстъпват по изработката си на европейските и това може само да ни радва. Родната индустрия е отишла тъй напред, че може да се конкурира с европейската за в случая“(17). След войните дейността е продължена от сина Кирил Кънчев(18). Той открива книжарница,

книгоиздателство, вестникарска агенция и работилница.

През 1904 г. Д. Кънчев продава книжарницата на книжаря Димитър Иванов. Със закупения инвентар той открива печатница „Победа“. През 1910 г. тя разполага с 1 печатна машина(19), 1 американка(20), които се обслужват от 3 словослагатели(21). В печатницата се отпечатват в. „Доблест“ и сп. „La Jeunesse bulgare“ („Българска младеж“).

Под това наименование тя работи до ноември 1913 г., когато е откупена от двамата му работници Йосиф Аргоев(22) и Пеню Пенев(23) и продължава дейност на съдружнически начала(24). В нея са издадени около 10 книги.

Печатница „Искра“ е открита през 1890 г. от известния учител Васил Йорданов(25). Печатницата е просторна, съоръжена с най-нови машини и ксилография – цех за изработване на клишетата. Тук са отпечатани „Миналото“ на Стоян Заимов, мемоарите на Тодор Икономов, както и следните периодични издания: в. „Защита“, в. „Младина“, сп. „Искра“ и сборникът „Почивка“. Съществува до 1901 г.

Димитър Благоев и Янко Сакъзов през есента на 1891 г. откриват печатница „Основа“. Няма сведения откъде е закупена печатницата. За покупката ѝ са дадени 8000 лв. Инсталирана е в един от дюкяните на читалище „Напредък“. Първи работник словослагател е Христо Генчев. Помага му Стефка Русева. Самият Благоев взема участие в работата – оказва помощ на словослагателя, извършва корекции, отговаря за административната работа(26). Печатницата непрекъснато е в затруд-

нение – няма достатъчно оборотни средства, поръчки.

Работи до 1893 г., когато е преместена в Търново. За година и половина в нея са отпечатани дванадесет книги и два вестника – „Правдина“ и „Работник“(27).

През 1892 г. е открита печатница „Опит“ на Димитър Търговски. В началото на 1907 г. тя става съдружническо предприятие на двамата му сина Пресиян и Любомир(28). На 26 юли с.г. обаче двамата братя се разделят по взаимно съгласие(29). Целият актив и пасив на съдружието остава в Любомир Търговски. Тя е една от големите и добре обзаведени печатници, в която са отпечатани близо 200 книги и брошури(30). През 1910 г. печатницата разполага с 1 печатарска машина, 1 американка, които дават препитание на 1 машинист и 8 словослагатели(31).

С инвентара на общата печатница се обзавежда през 1929 г. печатница „Любомир Търговски“. Книгопечатната ѝ продукция е около 45 книги. Печатницата работи до 1940 г. След закриването инвентарът е продаден в Разград(32).

Другият съдружник на старата фирма – Пресиян Търговски, заедно с Димитър Пр. Търговски и Борис Пр. Търговски образуват събирателно дружество с предмет на дейност книжарство и печатарство(33). След смъртта на бащата през 1940 г. синовете продължават дейността(34). В нея се работят всички видове търговски тефтери, обикновен и цветен печат, подвързия. Към печатницата се отваря и книжарница, в която се продават всички издания на

печатницата, а освен това ученически пособия, сметачни машини и музикални инструменти. Печатницата работи с нов машинен и буквен инвентар до национализацията. Отпечатва около 50 книги и няколко периодични издания.

На 17 декември 1948 г. Борис Търговски се оттегля и дейността е продължена от ЕТ „Димитър Пресиян Търговски“ (35). Печатницата е национализирана (36).

През 1898 г. книжарница, книговезница и печатница открива Владимир Р. Блъсков (37). В нея се отпечатват списание „Просвета“, бюлетин „Телеграми“ и сп. „Паметник“ на Илия Р. Блъсков (38).

Еню Марковски също регистрира фирма през 1907 г. в Шумен с предмет на дейност печатарство (39). Целта му е да издава в. „Печатар“, орган на Българския печатарски профсъюзен съюз.

В началото на Първата световна война започва да работи печатница „Нова епоха“ на Станю Дайчев, собственик на малка книжарница и книговезница. Печатницата е обзаведена само с една американка. Работи предимно бланки и подвързия (40). В нея са издадени около 20 книги и брошури. Въпреки скромното си съществуване печатницата работи до национализацията.

Печатница „Йосиф Аргоети“ започва дейност през 1922 г. (41). Тя продължава работа с по-голяма част от инвентара на печатница „Победа“. В нея са отпечатани 45 книги и брошури. Работи до 1931 г. Аргоети има и собствена книжарница.

Другия наследник на „Победа“ е

печатница „Пеню Пенев“. Собственикът закупува нов машинен инвентар и работи до национализацията (42). Тя дава значителна продукция освен акцидентията – около 65–70 книги и няколко периодични издания. Печатницата е снабдена с американка – четвъртинка 70/100 и плоскопечатна машина – половинка 70/100. В нея работят петима работници. Тя е единствената, в която се отпечатват афиши. Книгите, които са печатани тук, са предимно на издателство „Светлина“ на Иван Лесичков, а вестниците са „Шуменска защита“ и „Шуменска дума“.

През 1933 г. печатарският работник Ангел Николов открива печатница „Зора“ (43). Ангел Николов започва да учи занаят едва 14-годишен в печатницата на Величко С. Попов. Известно време упражнява занаята в София. Печатницата е оборудвана с плоскопечатна машина „Майлендер“ (44). Нейната книгопечатна продукция е около 25 книги и брошури.

Има данни, че преди Първата световна война в Шумен съществуват още две печатници – на Петър Глушков и на Иван Лесичков (45). Липсват обаче подробни сведения за тях.

Шумен е пъстър в етническо, религиозно и езиково отношение град. Съсредоточаването в него на компактно турско население, наличието на турски училища естествено предполага съществуването на турски печатници. В периода развиват такава дейност три.

Адвокатът Сабри Садъков (46) открива печатница „Тераки“ на 1 февруари 1927 г. (47). Печатницата разполага с най-модерната плоска машина, която с целия печатарски инвентар е от-

купена от печатница „Спас Попов“ през 1940 г. Освен с печатарство Садъков се занимава с книжарство и книгоиздателство. Той отпечатва над 300 учебници за турските училища. Излизат и следните периодични издания: „Прав глас“, „Прав път“, „Борба“, „Ислямски глас“, „Възпитание“, „Нова Реч“, „Другар“ и „Възпитателно огнище“(48).

През 1934 г. се открива печатница „Интибах“ от Ариф Оруч(49). Собственикът е редактор на в. „Yarin“ („Утро“). Обслужва висшето духовно училище „Нювбаб“.

Кемал Хасанов отваря през 1937 г. печатница „Хавадис“. В нея се печата вестник със същото наименование – „Xavadis“ („Новини“).

Косвени данни сочат съществуването в града на още една турска печатница „Илери“. В нея се печата вестник „Човек“ през 1925 г.(50).

Само една година работи в града и печатницата на Оханес Аведарян(51). Той разполага с турски, арменски и малко български букви за печатане предимно на визитни картички. Извършва и търговия с пощенски картички. В края на 1907 г. се премества в Пловдив, където продължава дейността си. В печатницата излизат сп. „Пионер“ на арменски език и поредицата книжки по религиозни и нравствени въпроси „Свидетел на истината“ на турски език(52).

Полиграфическата индустрия в Шумен има своето място в цялостното икономическо развитие на града. През отделните периоди тя отразява обществено-политическия и духовен живот на града и дава прехрана на немалък брой

работници. До войните за национално обединение в града има 21 типографски работници – 20 мъже и една жена(53). В страната числото на типографските работници е 1549, или в Шумен работят 1,35% от тях. По народност 13 са българи, 7 евреи и 1 от друга народност. На възраст работниците са от 11 до 35 години, с работна заплата от 5 до 80 лв. Изплащането на възнагражденията става месечно при Дим. Иванов и седмично – при Спас Попов и Л. Търговски. Работното време е 8,5–9 часа.

След войните в града има 13 полиграфически индустриални заведения, в които работят 76 души, от които 74 мъже и две жени(54). От тях 14 са стопани. Само едно индустриално заведение е с 45 работници, в останалите работят между 1 и 9 работника.

Те са дребни промишлени предприятия с остаряла и бедна полиграфическа база и малък брой работници. Основна дейност е акциденцията – печатането на регистри, формуляри, афиши, покани, визитки, некролози и пр. Собствениците на печатниците в мнозинството си са бивши печатарски работници и активно вземат участие в производствения процес. Допълнително занятие на почти всички печатари е книжарството.

Развитието на печатното производство е в тясна връзка със състоянието на пресата и интересът към книгата. В периода 1887–1912 г. в Шумен излизат 39 заглавия на български език с различна продължителност, а през 1919–1941 г. – 80 издания на български език. Средно на година излизат от две до четири периодични изда-

ния. Етническото многообразие в града слага своя отпечатък. Излизат значителен брой издания на чужди езици – един на арменски, 1 на иврит, 1 на есперанто и 1 на френски. Първото печатно издание на турски език в Шумен е в „Dogru seda“ („Прав глас“). Вестникът е на неутрални позиции и се списва в Шумен и Разград. Излиза само в седем броя през 1907 г. Печата се в печатница „Тераки“.

Интересен е опитът на шуменските есперантисти да издават свой всекидневник – „Telegramo“. Идеята им е да списват вестника си изцяло на международен език и така да пропагандират есперанто.

Отпечатването на местните вестници и списания става предимно в шуменските печатници. С най-много поръчки са „Типограф“ на Спас Попов, „Пеню Пенев“ и „Любомир и Пресиян Търговски“.

В периода 1878–1947 г. шуменските журналисти и печатари се потапят в атмосферата на изграждащата се млада българска държава. В града възникват и заемат своето място организации на всички политически партии в страната и като основен елемент на буржоазната демокрация започва списването на местни партийни вестници. Свой периметър имат и периодичните издания с друга насоченост – независимо-информационни, рекламни, просветни, нравствено-религиозни, детски и други. С тези постижения шуменската журналистика и печатарско съсловие бележат съзиданието, новото национално самочувствие и общата воля за единение на цялата българска нация, както и вписването

и в европейските традиции и достижения.

Бележки

1. **Списание** на Българското икономическо дружество, 1910, бр. 3-4, с. 233.
2. **ТДДА Шумен**, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 23, л. 1
3. **Списание** на Българското икономическо дружество, 1910, бр. 3-4, с. 237.
4. Пейнерлиев е роден през 1870 г. в Шумен в семейството на Георги Добрев и Тодорица попСтефанова.
5. **ТДДА Шумен**, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 340, л. 1
6. Пак там, л. 5.
7. **ТДДА Шумен**, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 362. Неправилно Г. Джумалиев посочва, че годината е 1932. – Шуменска заря, бр. 148, 22 дек. 1973 г.
8. **Списание** на Българското икономическо дружество, 1910, бр. 3-4, с. 253.
9. **Полиграфия**, 1983, бр. 3, с. 29.
10. **ТДДА Шумен**, ф. 583 к, оп. 1, а.е. 1, л. 1.
11. **ТДДА Шумен**, ф. 583 к, оп. 1, а.е. 1, л. 25.
12. **ТДДА Шумен**, ф. 583 к, оп. 1, а.е. 1, л. 7.
13. **ТДДА Шумен**, ф. 583 к, оп. 1, а.е. 3, л. 26, 27, 30, 35, 37, 40, 57, 68, 89, 121, 152.
14. **ДВ**, бр. 302, 23 дек. 1947.
15. **Шуменска заря** бр. 148, 22 дек. 1973.
16. **Книжарски бюлетин**, бр. 1, 10 март 1928.
17. **Книжарски бюлетин**, бр. 4, 5 окт. 1928.
18. **ТДДА Шумен**, ф. 469, оп. 1, а.е. 25, л. 1-3.
19. Печатната машина обема най-малко 1/2 кола за печат или 2 обикновени вестникарски страници.
20. Американката е малка машина, в която се печатат дребни печатни форми.
21. **Списание** на Българското икономическо дружество, 1910, бр. 3-4, с. 253.
22. Йосиф Аргоети е роден през 1883 г. в Шумен в семейството на Израил Аргоети и Мазал Изаилова.
23. Пеню Пенев е роден в Шумен през 1883 г. в Шумен в семейството на Райна Жекова и Пеню Кара Кулев.

24. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 793, л. 1.
25. Васил Йорданов – роден през 1857 г. в Шумен в заможно семейство. Завършва педагогическия институт в Москва. Специализира в областта на естествените науки. Преподава след Освобождението във Видин, Лом и Шумен. – ТДДА Шумен, ф. 714 К, оп.1, а.е. 113, л. 4.
26. ТДДА Шумен, ф. 714 К, оп. 1, а.е. 113, л. 1.
27. Коларовградска борба, бр. 35, 5 май 1954.
28. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 339, л. 1.
29. Пак там, л. 5.
30. Шуменска заря, бр. 148, 22 дек. 1973.
31. Списание на Българското икономическо дружество, 1910, бр. 3-4, с. 253.
32. Шуменска заря, бр. 148, 22 дек. 1973.
33. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 1409.
34. Умира на 23 юни 1940 г. - Шуменска поща, бр. 339, 26 юни 1940; Шуменски общински вест, бр. 25, 2 юли 1940.
35. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 1409.
36. ДВ, бр. 302, 27 дек. 1947.
37. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 25, л. 1. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 1409
38. Ангелова, Р. Периодичният печат в Шумен 1844-1944. Предговор, съставителство и бележки. Велико Търново, 2003, с. 62.
39. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 359, л. 1.
40. Полиграфия, 1983, бр. 3, с. 29.
41. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 1021, л. 1
42. ДВ, бр. 302, 27 дек. 1947.
43. ТДДА Шумен, ф. 714 К, оп. 1, а.е. 113, л. 6.
44. Полиграфия, 1983, бр. 3, с. 29.
45. Пак там.
46. Сабри Садъков е роден през 1892 г. в Шумен.
47. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 1356, л. 1.
48. Ангелова, Р. Периодичният печат в Шумен ..., с. 62.
49. ТДДА Шумен, ф. 714 К, оп. 1, а.е. 113, л. 6.
50. Годишник на Народната библиотека в Пловдив. Пловдив, 1925, с. 105.
51. ТДДА Шумен, ф. 53 К, оп. 1, а.е. 341, л. 4.
52. Ангелова, Р. Периодичният печат ..., с. 62.
53. Списание на Българското икономическо дружество, 1910, бр. 6, с. 418.
54. Резултати от преброяване на индустриалните и търговските заведения 1926, с. 91.

БИОБИБЛИОГРАФИЯ ЗА ЙОРДАН РАДИЧКОВ

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

Наскоро излезе от печат биобиблиография за един от най-самобитните и талантиливи български автори – Йордан Радичков. Тя е част от поредицата персонални указатели, посветени на наши творци, които бяха подготвени през последните години и които се отличават с професионализъм, задълбочена библиографска работа и интересни решения на съставителите.

Биобиблиографията е съставена от доц. д-р М. Младенова (публикациите на Й. Радичков и повечето от материалите върху неговото творчество в България), гл. ас. С. Дефкова (преводите на произведенията на Й. Радичков и материали за творчеството му в чужбина) и С. Найденова (първите публикации на Радичков и литературата за него в България от 1971 до 1980 г.).

Съставянето на биобиблиография за Й. Радичков е сериозно предизвикателство по няколко причини.

Творчеството на големия български писател е изключително разнообразно в жанрово отношение. То включва романи, повести, новели, разкази, драматургични творби, но също така и есета, очерци, пътеписи, многобройни интервюта, речи, слова и т.н. Не е малък и броят на филмите – игрални, анимационни, телевизионни, на част от които сценарист е самият Радичков, или филмите са по негови произведения. Радичков е изключително продук-

тивен автор, при това, за наша радост, твори повече от 50 години.

Многобройни са и изследователите, изкушени да осмислят и оценят това разнообразно и оригинално творчество. Освен монографии, дисертации и статии, в пресата са публикувани и съобщения за преводи на негови произведения, за получени от него наши и международни награди, рецензии върху неговите творби, включително за негови пиеси, играни у нас и в чужбина, материали в учебници по литература и др.

Голяма част от творбите на Й. Радичков са препечатвани, преиздавани, някъде – с незначителни промени, другаде – с променени заглавия и т.н. Проследяването на тези промени и отразяването им в библиографията е също сериозно предизвикателство.

Радичков е един от най-превеждащите български писатели, при това на много различни езици. Всеки, който се е занимавал с библиографско откриване на преводи на наши автори в чужбина, е наясно, че въпреки старателното издирване в многобройни печатни и електронни каталози, в национални и специални библиографски указатели, винаги остават неоткрити публикации.

Това е само част от проблемите, свързани с откриване на произведенията на големия наш писател и на пуб-

ликации върху неговото творчество.

Издиреният огромен и разнообразен по жанрове и по видове издания масив предполага сложна организация, както и добре обмислен справочен апарат. От друга страна, съвременното развитие на библиографията поставя все по-големи изисквания към качеството на библиографския запис. От степента на информативност, която той предлага, до голяма степен се определят качествата на самия библиографски указател.

С тези и с редица други проблеми, възникнали в процеса на работа, съставителите на биобиблиографския указател за Й. Радичков са се справили успешно.

Ще се опитам да открия няколко поважни достоинства на указателя.

Преди всичко, съставителите стъпват на сигурна библиографска база, за да издирят публикациите – прегледани са всички основни библиографски източници, откъдето могат да бъдат намерени сведения за публикации от Радичков и върху неговото творчество. Освен тях са издирени и материали в културни центрове, в лични библиотеки, в Националната филмотека и др. Ценна помощ за уточняване на данни за публикации в чужбина са оказали известни българисти. Всички български публикации и голяма част от чуждите са прегледани *de visu*. Публикациите, открити по библиографски път, също са включени, макар при някои от тях да не са налице всички данни. Това е направено с оглед пълнотата на указателя, като записите имат съответно означение. В резултат са издирени огромен брой публикации – 4125, от

които над 2000 са върху Радичковото творчество.

Структурата на указателя прегледно отразява цялото разнообразно творчество на Радичков и на литературата за него. Материалът е обособен в два големи дяла – Йордан Радичков в България и Йордан Радичков в чужбина, като във всеки дял са включени както творбите на Радичков, така и литературата върху неговото творчество. Впечатляващият брой различни по характер публикации са обособени в отделни раздели, което не само улеснява ползването, но и дава представа за жанровото многообразие на творбите, а големият брой показатели – 12 – предлага действително многоаспектно търсене.

Библиографските записи са високо информативни – за илюстрация ще посоча няколко примера. Всеки запис на първите публикации съдържа данни за заглавието, литературния вид, рубриката, името на художника, ако изданието е с илюстрации, сведения за рисунки на самия Радичков, източника на публикацията и датировката, разновидностите на авторския подпис. Голяма част от записите са анотирани, с което се прибавят още сведения – пояснява се съдържанието, поводът за написването и т.н. В частта за самостоятелните издания освен посочването на всички следващи публикации са посочени библиографските разлики между отделните издания и присъдените награди за тях. При преводите на произведения на Радичков, издадени в България (уместно отделени от преводите, издадени в чужбина) и публикувани в паралелни издания на няколко

езика, преводите са събрани под един номер. В резултат указателят е по-компактен, а записите съдържат повече информация. Препечатаните публикации за творчеството му, вкл. и тези, които имат известни промени, са събрани под първата в хронологичен ред.

Бих искала да отбележа и много богатия справочен апарат към указателя. Дванадесетте показалеца, всеки със самостоятелно значение и различно съдържание, но и с връзка с останалите, остават впечатление за много добре обмислена и съставена цялостна система, позволяваща многоаспектно търсене. Именният показалец включва всички лица с авторска отговорност в библиографските записи на Радичковите творби, в материалите върху творчеството му и в анотациите, имената на сценаристи, режисьори, изпълнители. Разкрити са голяма част от личните имена, а когато това не е било възможно, те са дадени и в записа, и в показалеца така, както са в публикацията.

Показалецът на произведенията на Радичков по литературни видове и заглавия има две части – творчество за възрастни и творчество за деца – и обхваща цялото разнообразие от творби, включително филми, киносценарии, критични материали за наши творци, театрална и филмова критика, слова, поздравителни адреси и др. Особеност на част от тези публикации е, че имат сходни заглавия, но различно съдържание. Те са разграничени с горни индекси.

Тематичният показалец на публикациите за Радичков в България обхваща материали за цялостното му творчество, за конкретни произведения, за

отделни страни на художественото му творчество, за литературни влияния, оценки на творчеството му в чужбина, награди, чествания и др. Така съставен, показалецът компенсира липсата на препратки от заглавията на произведенията му към рецензиите и отзивите за тях. Двата отделни хронологични показалци – на книгите на Й. Радичков и на самостоятелни издания и защитени дисертации за него, освен възможност за бързо откриване на публикации, предоставят и сигурна база за статистически и др. изследвания, а показалците на български периодични издания, в които е сътрудничил Радичков, и на български периодични издания, които са публикували материали за него, позволяват лесно да се проследи рецепцията на Радичков в нашата периодика.

В показалеца на подписите и псевдонимите е включен и псевдонимът Глигор Глигоров, който липсва в последното издание на „Речник на българските псевдоними“ от Ив. Богданов (1989 г.), а достойнство на показалеца на географските имена е, че включва не само имената, които се срещат в библиографските записи, но и в анотациите към тях.

Показалците на езиците и на държавите, където са публикувани преводи на произведенията на Радичков, позволяват да се проследи рецепцията на творбите му в чужбина.

Указателят съдържа и обяснителни бележки, в които подробно са описани всички особености по библиографското издирване и отразяване на материала, както и летопис на живота и дейността на Радичков, който дава не само

много богата лична информация, но и сведения за премиери на филми и театрални постановки, литературни награди и др. (Обяснителните бележки и летописът са съставени от М. Младенова). Студията на един от най-задълбочените изследователи на Радичковото творчество – Н. Звезданов, поместена в началото на изданието, достойно защитава представата за Радичков като един от най-самобитните творци на нашето време.

Библиографският указател за Йордан Радичков е сериозно, много пълно и професионално подготвено изследване. Двата „пропуска“, посочени в уводните бележки – че не са включени кратки анонси за предстоящи прожекции на филми, появили се в периодичния печат, както и електронните публикации в Интернет – не намаляват качествата на указателя. Последната категория би

могла да бъде обект на ново, самостоятелно изследване.

Това, от което определено указателят би спечелил, е анализирането на текстовете на преиздаваните публикации на отделни Радичкови произведения. Самите автори съзнават и в объяснителните бележки отбелязват това. Нека все пак оставим тази крайно интересна, но тежка задача на бъдещите изследователи – библиографи и литературоведи.

Не на последно място по значение бих искала да отбележа и чудесното полиграфическо оформление на указателя, прекрасната корица, Радичковите рисунки и снимките от архива на Радичков, любезно предоставени от неговото семейство и разбира се, заслугата на спонсорите – братята Атанас и Пламен Бобокови, спомогнали за реализацията на това издание.

ВСИЧКО ОСТАВА НА ХОРАТА

ЦЕННИ ТВОРБИ И КНИГИ НА ХУДОЖНИКА ПЕТЪР ЧУХОВСКИ БЯХА ДАРЕНИ НА СТОЛИЧНА БИБЛИОТЕКА

МАРИАНА АНГЕЛОВА

Тази истина, пронизала хилядолетната история на човечеството, заглавие и на един дълбоко хуманен, разтърсващ филм от 60-те години на миналия век, най-точно възпитшава смисъла на онова, което наричаме „дарение“. Дарителството, отколешна българска традиция, особено ярко изразена през Възраждането, прекрачи за щастие и прага на ХХІ век. В паметта изникват имена на родолюбци, допринесли за опазване на народната сваят, за извисяване на нацията чрез построяване на школа, университет, манастири, чешми, паметници с лични средства. По-малко се знае и са видими даренията с духовна стойност. А те също преобразяват хората, правят ги по-богати вътрешно и са също толкова, ако не и повече пребъдни във времето.

Често се ровя из архивни ръкописи на известни и недотам известни писатели, учени или обикновени хора. Някои от последните цял живот, независимо от професията си, събират сведения за род, селища, местности, за харизматични фигури, останали в съзнанието на поколенията. Не всякога могат да подредят и издадат съпощенния си труд. Централният държавен архив и архивите на библиотеки и музеи в страната са скътали много такива материали, предадени от близки. Възнувам се, държейки пожълтелите листчета с избеляло мастило, сякаш съм на дългоочаквана среща с непознат, допуснал ме до „светая светих“ на своето

„Аз“ – свободно, без защитната преграда на условностите.

Същото възвращение изпитах, когато се докоснах до дарението, което направи наскоро съпругата на големия наш художник и интелектуалец Петър Чуховски. Госпожа Райна Чуховска дари на Столична библиотека над 200 негови рисунки, офорти, литографии, графики, както и 619 книги и албуми и 5 нотни издания от личната библиотека на съпруга си, починал през 1995 г. Експерти оценяват творбите между 80 и 200 лв. всяка, но в случая едва ли паричното изражение е най-важното. Можам да разгледам старателно подредените папки, дошли на новото си място – в Столична библиотека – ведно с шкафа, където техният създател ги е държал години наред. И макар да познавах донякъде „почерка“ на живописеца, пред мене се разгърна необикновен, многостранен, кипящ и завладяващ дух.

Роден на 31 декември 1922 г. в с. Хотница, Великотърновско, Петър Чуховски учи при проф. Илия Бешков и остава негов Ученик, с голямо „у“, последовател докрай на Бешковата линия за правдивост и проникновеност, даже и когато сам достига върхове в изкуството. Дългогодишен преподавател в Художествената академия по графика, илюстрация, перспектива и дискриптивна геометрия, Чуховски работи и като главен редактор и ди-

ректор на издателство „Български художник“. Той е автор на 20 книги по проблеми на изобразителното изкуство, на 15 монографии за именити български художници и на единствения по рода си у нас и в света труд „Конструктивна перспектива“. Изявява се и на писателското поприще – в поезията и приказката, композира музика – щедро надарена личност, по-ловично трудолюбива и възискателна към себе си. И както се случва с твърде талантливите и широко скроени творци като Петър Чуховски, околните некадърници някакси ги изтласкват встрани.

Дарението обхваща произведения от по-ранния период на художника – 50-те и 70-те години на миналия век – и включва шест цикъла, между които са: „Ателие“, „Септември'23“, „Велики българи“... В последния цикъл Черноризец Храбър, отец Паисий, Свети Седмочисленици са образи, видени с въображението, но и със знание на българската история. Странен е и св. Кирил на Чуховски – в ореола му са вплетени оригинално свещените букви А, Б, В. Но най-много ме поразил сунката „Поп Богомил“: над вдигнатата в юмрук ръка на размирния „еретик“ сияе Христовото разпятие. Земното битие на хората се стеле ниско, на дъното на мрачен и отвесен каньон – два злорадо усмихнати демона. „Има ли изход?“ – да, нагоре, чрез вратата в Доброто, с чистотата на помислите.

Галерията на великите българи е последвана от илюстрации към Байроновата „Мистерия на Каин“. После, от библейската символика, Чуховски навлиза в нежната, тънко нюансирана с чувства лирика на френския поет Ш. Бодлер като илюстрира оригинално стиховете му. Чак когато стигнах до

фантастичните му работи – по онова време 100% фантастика, сега отчасти осъществени като космически пътешествия, – разбрах защо майсторът на четката, туша, молива и писаца е и невероятен разказвач на приказки.

Дареното от г-жа Р. Чуховска се прибавя към художествения фонд на Столична библиотека – фонд, достоен за тази многогодишна културна институция, в който личат имената на Златю Бояджиев, Йоан Левиев, Златка Дъбова. С въвеждане на новостите в библиотечната практика – компютризиран каталог, възможност за справки на тема, също изложби в малко тесничкото Мраморно фоайе, почти ежедневните представяния на книги в залите „Вяра“ и „Надежда“, със сериозната изсредователска дейност, Столична библиотека отдавна излезе от тесните рамки на някогашната Градска библиотека. По-възрастните помнят, че тя се помещаваше през миналия век в несъществуващата днес сграда на първата столична община.

С право правоприменицата на някогашната Градска библиотека – днешната Столична – настанена уютно сега в прекрасната сграда на площад „Славейков“, носи титула Общински културен институт. Надявам се, че една нова изложбена зала сигурно ще улесни достъпа до бисерите на изкуството, съхранявани в нейните хранилища. Така и даренията ще разкриват триединната си същина-мисия: благородната воля на дарителя, непреходността на истински ценното и вечната жажда на потомците за красота и знание. Няма съмнение, че творбите и книгите на големия художник и мислител Петър Чуховски ще вълнуват хората и след десетилетия.

ОРГАНИЗАЦИОННА КУЛТУРА И ЕФЕКТИВНОСТ

В УПРАВЛЕНИЕТО НА ЗНАНИЕТО В УЧАЩАТА ОРГАНИЗАЦИЯ

ИРИНА НИКОЛОВА

Съвременната организация съществува в условията на една динамично променяща се среда, която налага по-голяма гъвкавост и отвореност към иновациите и непрекъснато търсене и инкорпориране на последните открития на науката и технологиите. Вследствие на световните тенденции към глобализация и експоненциално нарастващите темпове на създаване и обмяна на информация и знания преуспяващите големи организации са онези, чиято организационна култура е насочена към насърчаване и управление на процесите на създаване, обмяна и използване на знания. Поради тази причина през последните години възникна един твърде прагматично ориентиран клон на науката, целящ да оптимизира използването на знанието и иновациите, наречен „управление на знанието“. Вследствие от търсенето на ефективност в организационен план и стремежът на теоретичите на организационното управление да обяснят и концептуализират организационния феномен на стремителния икономически растеж от 50-те и 60-те години на миналия век в Япония, наречен „японско чудо“, през последните години се наблюдава засилен интерес в областта на организационната култура и концепцията за учащата организация.

Така трудното за дефиниране понятие „култура“ излиза извън рамките на антропологията и социологията и се пренася в полето на организационното управление и организационната психология. В литературата се срещат множество определения за понятието „организационна култура“, като различните автори фокусират вниманието си върху различни измерения на организационната култура: силна срещу слаба (Deal & Kennedy, 1982), позитивна срещу негативна (Goffee & Jones, 1998), адаптивна срещу трудно адаптивна (Kotter & Heskett, 1992; Caldwell & O'Reilly, 1995; Nemeth & Staw, 1989) и конструктивна срещу пасивно защитаваща срещу агресивно защитаваща (Cook & Szumal, 2000). Организационната култура регламентира, предписва норми и задава ценности в организацията така, че да бъде постигната вътрешна интеграция между членовете ѝ. Стабилната вътрешна интеграция е решаващ фактор за ефективната екипна работа и преодоляването на комуникационните бариери на всички йерархични нива в обмяната на знания, т.е. създаването и обмяната на организационното знание са иманентна функция от феномена на организационната култура. Все повече усилията на съвременните изследователи в областта на

управление на знанието са насочени към изследване на влиянието на организационната култура върху специфичните практики, свързани с управление на знанието в организацията. Едно актуално изследване, стремящо да установи бариерите пред успешното управление на знанието, е било проведено от Паулен и Масон в Нова Зеландия, където специалисти в областта на управление на знанието са били помолени да посочат двете най-съществени бариери, според тях, пред управлението на знанието. В отговор на този въпрос 45% от респондентите са отговорили, че това е организационната култура, а 22% са посочили лидерството. На базата на това изследване Рибие и Ситар разглеждат ролята на лидерството като един от ключовите фактори за стимулиране на подходящото поведение за развитието на една организационна култура, насочена към онези, които работят със знанието, за да оптимизира условията за създаване, кодифициране, трансфериране и използване на знание (Ribiere and Sitar, 2003).

Е. Шайн (Schein, 1992) предлага една теоретична триизмерна схема на организационната култура, отразяваща различните степени на дълбочина от структурираността на организацията, която схема би могла да бъде полезна като основа за представянето на съществуващите практики за управление на знанието на различните нива на организационната култура. На най-повърхностния пласт Шайн разглежда артефактите, които представляват видимите страни на организацията, лесно се установяват чрез наблюдение и силно повлияват процесите на създаване и

циркулиране на знанието. Някои от тях, каквито са работната среда – сгради, интериор, техника, оборудване, осигуряват материалната среда за преноса на данни, информация и знания, за свободната и невъзпрепятствана комуникация. На това ниво на организационната култура е необходимо мрежите на знанието и информационните потоци да се „конструират“ пространствено като оптималните решения се търсят от специалистите в областта на „архитектурата на знанието“ още от момента на проектиране на организацията. Том Рейми, главен архитект на знанието в „КАПС груп“, смята, че обект на архитектурата на знанието са „хората и процесите, таксономии и технологиите на проектиране, прилагане и усъвършенстване на интелектуалната инфраструктура на организации – един набор от дейности, които се занимават със създаването, улавянето, организирането, визуализирането, представянето, използването и разбирането на интелектуалния капитал на организацията“. На нивото на артефактите информационните технологии са ключовият фактор за обмяната на знания в организацията. Осигуряването на добре функционираща информационна инфраструктура позволява на организацията да оптимизира процесите на създаване, обмяна и използване на знания. Информационните технологии и виртуалната среда са основното средство за протичането на тези знаниеви процеси. Глобализацията като феномен на съвременната икономика стана възможна благодарение на развитието на информационните и комуникационните технологии. По този начин стана възмож-

но организацията да съществува чрез свои клонове в различни страни и преносът на данни, информация и знания да се извършва във виртуалното пространство при изключително бърза скорост и ниска стойност.

Артефактите включват още тона и езика на общуване, езика, който се използва в циркулиращата поща, начина, по който хората се обръщат един към друг, вдигат телефона или посрещат клиент. Тази подгрупа артефакти засягат преките междуличностни взаимоотношения, индивидуалния стил на всеки член и изградения общоприет стил на всички членове на общуване в организацията. В този аспект организационната култура трябва да стимулира не само формалните, но и неформалните контакти между служителите, тъй като те са от особена важност за сътрудничеството в екипната работа и помагат за преодоляването на някои бариери по отношение на обмяната на знания. Сред практиките за управление на знанието чрез стимулиране на общуването в неформалните групи широко разпространени са игрите в групи (в електронна и реална среда); чат програмите, които често са средство както за обмяна на опит и знания, така и за шеги, и които подпомагат развитието на неформалния език в малките групи; общуването по време на обедните почивки и в извън работно време при инициативи като съвместни спортни и културни мероприятия. В статията си „Да се осмелим да споделяме (обмяна на знания и мениджмънт)“ Кристине Елис представя практиките за управление на знанието, като отбелязва, че „в електронните „стаи за по-

чивка“ хората играят игри на думи, обменят рецепти и дори споделят идеи и решения относно потребителите“.

Кристине Елис отбелязва една интересна практика за насърчаването на обмяната на знания – залегнала в компанията „Св. Паул“. В нея мениджмънтът се стреми да поощри обмяната на знания чрез разказването на истории. По този начин се дава възможност на служителите по силата на метафоричния изказ да споделят, без да се чувстват застрашени. Според Дейвид Сноуден, директор на Института за управление на знанието „IBM Global Services“, Великобритания (Ellis, Kristine), „ако преместите хората в едно метафорично пространство, те могат да кажат неща, които иначе не биха казали“. Той смята, че ключът е в това да се преустановят опитите по посока на институционализиране на доверието на хората, за да започнат те да обменят знания и да се предприемат конкретни действия. Организационният наратив, разказваните истории, създаваните легенди и митове за организацията и организационните герои, изпълняваните видими практики, ритуали и церемонии също се разглеждат на нивото на артефактите. Те имат за цел да съобщават и приобщават – т.е. стремят се да достигнат до всеки служител и да му внушат основните организационни ценности. На това ниво знанието може да се „митологизира“ като се извлекат такива случаи от историята на организацията, в които активната обмяна на знания и сътрудничеството са били от решаващо значение за оцеляването и/или успеха на цялата организация, а онези, които са достигнали до това зна-

ние и са го споделили се превръщат в „организационни герои“. По този начин случаи от историята и традициите на компанията „Св. Паул“ са били публикувани във вътрешната мрежа, „за да съобщават на служителите основните ценности на компанията“.

Ценностите, споделяни от служителите, изграждат второто ниво в организационната култура след артефактите. Те са насочени към осигуряване на организационната мисия и трябва да подкрепят ефективното използване на организационното знание и да насърчават организационното учене като необходими предпоставки за изпълнението на мисията. На това ниво се търсят отговорите на въпросите: „Защо съществуваме като организация?“, „Защо извършваме нещата по този начин?“. Този пласт от организационната култура е осъзнаван на рационално ниво и може да бъде количествено и качествено измерим. Ритуалите и церемониите са важни за приобщаването на членовете към организационните ценности и за изграждане на по-стабилни връзки между тях. Те помагат за изграждането на доверие между служителите в организацията и към институцията като цяло. Както отбелязва Касън (Casson. *Entrepreneurship and Business Culture*) „най-важния аспект на бизнес културата е степента, до която тя допринася за доверието“. Доверието е в основата на ефективните социални взаимодействия в организационната среда, а културата на организацията задава параметрите на тези социални взаимодействия и по този начин способства или възпрепятства процесите на създаване, обмяна и

използване на знания. Изграждането на доверие между служителите в организацията според Фон Крох, Ичио и Нонака (von Krogh et al., 2000), което да насърчава практиките за обмяната на знания би могло да се постигне „чрез създаването на чувство за физическа зависимост; превръщането на едно поведение, печелещо доверие в част от представянето на изпълнението; повишаване на индивидуалната надеждност чрез правенето на карта на очакванията; обмяна на лична информация (приложимо в малки групи); използването на символични жестове, които да покажат вътрешна зависимост“.

Третото и най-дълбинно ниво на организационната култура обхваща фундаменталните допускания: вярвания, убеждения, „когнитивните схеми“, отправната точка и призма на мислене на хората в организацията. Тези допускания са дълбоки, имплицитни и несъзнавани. Те влияят върху ценностите и по този начин достигат до съзнанието, но са сравнително трудно установими. Ето защо търсенето на практики за управление на знанието на това ниво не е възможно.

На всяко едно от тези три нива биха могли да възникнат бариери, които да възпрепятстват организационното учене и/или създаването, обмяната и приложението на знания. Ето защо е необходим подробен диагностичен анализ на организационната култура и съществуващите в нея субкултури (с техните характеристики и особености) и на базата на този анализ – създаване на организационна стратегия за справяне с бариерите. Интерес за изследователите на управлението на знанието в уча-

щата организация представляват субкултурите в организацията с характеристиките за тях подходи към знанието, т.е. как членовете на тези субкултури предпочитат да достигнат до необходимото им знание, с кого и как предпочитат да го споделят и по какъв начин го прилагат. Изследването на езика на субкултурите, отношенията помежду им, стила им на общуване са важни индикатори за организационната култура и биха били полезни при прилагането на някои практики в управлението на знанието.

Често споделяно мнение сред изследователите на управлението на знанието е, че служителите не желаят да споделят знанията си, когато нямат „достатъчно добра причина за това“. Това се обяснява с факта, че хората се боят да не загубят своята уникалност и ценност за организацията си след като направят знанията си достъпни за всички. Това е една от най-често срещаните и трудно преодолими бариери. Необходимо е създаването на такива норми и практики на нивото на организационната култура, които да променят разбирането сред членовете на организацията, че обмяната на собствените знания е заплаха. На негово място те трябва да утвърдят разбирането, че обмяната на знания е съществена за ефективността на екипната работа и придава особена ценност на индивида заради приноса му в създаването на новото организационно знание или при подобряването на груповото трудово изпълнение.

В търсенето на организационни практики за оптимизиране на ефективността при създаването, обмяната и

използването на знанията на равнището на организационната култура е необходимо да се изследва потенциала и на организацията да учи и да се самоусъвършенства. Процесът на интензификация на създаване на знания води до закономерната необходимост от увеличаване на темповете за усвояването и приложението им, т.е. организационната култура трябва да отговори на изискванията за бърза и ефективна организационна промяна, да може да „имплантира“ хармонично новото знание и да поощрява непрекъснато гъвкавостта, сътрудничеството, комуникацията и готовността за промяна и учене сред служителите си. Именно тези характеристики на организационната култура извеждат японските компании до водещи позиции на световния пазар след средата на миналия век. Терминът „учаща организация“ е емблематичен за посткапиталистическото общество. Той се свързва с необходимостта организационната култура да поддържа организацията гъвкава и отворена към новото, т.е. да се учи и променя непрекъснато в съответствие със световната динамика. Появата на идеята за „учащата организация“ се свързва с идеята за „учащото общество“, лансирана от Доналд Шон. Той се стреми в една теоретична рамка да покаже взаимовръзката между нарастващите темпове на промяна в средата с необходимостта от организационно учене като отбелязва, че „загубата на стабилното състояние означава, че нашето общество и всички негови институции са в продължителен процес на трансформация... Ние трябва да се научим да

разбираме, ръководим, влияем и управляваме тези трансформации... ние трябва, с други думи, да станем умели в ученето... ние трябва да създадем и развием институции, които са „учащи системи“, т.е. системи, способни да предизвикат тяхната собствена продължителна трансформация“. Следователно природата и функциите на организацията трябва да бъдат преосмислени в общия план на една сложна глобална икономическа система, регламентирана от знанието, така че организационната култура на всички нейни нива да бъде насочена към прилагане на съществуващите практики за оптимизиране на организационното знание и насърчаване на гъвкавостта и отвореността на организацията към трансформация и учене. Тези практики трябва да бъдат приложени както на нивото на отделния индивид, така и на ниво организация. Способностите на организацията да трансформира сама себе си и да създава условия за учене, според Педлер, са основните характеристики на учащата организация. Той разглежда още учащата организация като „една визия за онова, което е възможно... Тя не се създава само чрез обучение на индивидите; тя може да се реализира само като резултат от учене на равнището на цялата организация“ (Pedler et. al. 1991). Твърде широкото дефиниране и изборът от страна на различните теоретици на „учащата организация“ на различни параметри, според които да я опишат затруднява концептуализирането и постигането на консенсус при дефинирането ѝ. Според дефиницията на Питър Сендж, на ко-

гото в най-голяма степен се дължи популяризирането на термина „учаща организация“, „учащите организации са организации, където хората непрестанно увеличават своя капацитет да създават резултатите, към които истински се стремят, където се възпитават нови и разширяващи се модели на мислене, където колективният дух е освободен и хората непрестанно се учат да виждат в тяхната цялост“.

Все по-голямо количество средства се отделят от учащите организации, за да се обучават служителите в тях как да се адаптират към новото знание и да увеличават компетентностите си в зависимост от нуждите, които то налага, т.е. организацията се превръща в своеобразен университет. Организационната култура на всички нейни нива (артефактите, ценностите и фундаменталните допускания) в учащата организация поставя някои въпроси относно най-подходящата организационна структура, способна да осигури необходимата гъвкавост и приспособимост към променящите се условия, най-адекватните организационни ценности и норми, които да стимулират креативността сред служителите, желанието им да се обучават, да създават, да обменят и прилагат знания.

Литература

1. Паунов, М. Организационна култура. София, 1998.
2. Джонев, С. Социалната организация - теория, диагностика, консултация (т. 1,2,3). София, 2000.
3. Hofstede, G. Culture and Organizations: Software of the Mind. London, McGraw-Hill Book Co, 1991.

4. **Ellis, Kristine.** Dare to share (knowledge sharing and management). // *Training*, v. 38, Feb. 2001, i2, p. 74.
 5. **Casson.** *Entrepreneurship and Business Culture*, Brown and Rose, Entrepreneurship, Networks and Modern Business, p. 40.
 6. **Armstrong, Michel.** *Human Resources Management Practice* 7th ed. Kogan Page Limited, 1999.
 7. **Eldridge, J.E.T. and A. D. Crombie.** *A Sociology of Organizations*. London, George Allen and Unwin, 1974.
 8. **Schein, Edgar. H.** *Organizational Culture and Leadership*. 2nd ed. San Francisco, Jossey-Bass Publishers, 1992.
 9. **Argyris, C., & Schon, D.** *Organisational learning: A theory of action perspective*, Reading. Mass, Addison Wesley, 1978.
 10. **Pedler, M., Burgoyne, J. and Boydell, T.** *The Learning Company. A strategy for sustainable development*, London, McGraw-Hill, 1996.
 11. **Von Krogh, G., K. Ichijo & I. Nonaka.** *Enabling Knowledge Creation: How to Unlock the Mystery of Tacit Knowledge and Release the Power of Innovation*, New York, Oxford University Press, 2000.
 12. **Deal, Terrence, and Allan Kennedy.** *Corporate Cultures*. Reading, MA, Addison-Wesley, 1982.
 13. **Goffee, R. and G. Jones.** What holds the modern company together? // *Harvard Business Review*, November-December, 1996.
 14. **Kotter, John, and James L. Heskett.** *Corporate Culture and Performance*. New York, The Free Press, 1992.
 15. **Caldwell, D., and O'Reilly, C. A.** Norms supporting innovation in groups: An exploratory study. Working paper, Santa Clara, University of Santa Clara, 1995.
 16. **Nemeth, C. J., & Staw, B. M.** The tradeoffs of social control and innovation within groups and organizations. In L. Berkowitz ed. *Advances in experimental social psychology*. Vol. 22, New York, Academic Press, 1989, pp. 175-210.
 17. **Cooke, R.A. & Szumal, J.L.** Using the organizational culture inventory to understand the operating cultures of organizations, *HOCC*, 2000, pp. 147-162.
 18. **Ribiere, V. M., & Sitar, A. S.** Critical role of leadership in nurturing a knowledge-supporting culture. *Knowledge Management Research & Practice*, 2003, 1, 39-48.
 19. **Schon, D. A.** *The design studio: an exploration of its traditions and potentials*, London, RIBA Publications for RIBA Building Industry Trust, 1985.
 20. **Schon, D. A.** *The Reflective Turn: Case Studies In and On Educational Practice*, New York, Teachers Press, Columbia University, 1991.
- http://www.emergentlearningforum.com/meetings/2003/august/reamy_km_infrastructure.pdf
<http://www.ariadne.ac.uk/issue18/knowledge-mgt/>
http://www.efios.com/pdf/Collaboration-role_efios.pdf

НОВИ СПРАВОЧНИЦИ В НБКМ

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ

ГРУШКО, Елена Арсеньевна и др.

Энциклопедия знаменитых россиян:
до 1917 год / Е. А. Грушко, Ю. М. Мед-
ведев. - Москва : Диадема-Пресс, 2000.
- 656 с. : с ил., 6 л. : цв. ил. ; 27 см

Имената на авт. взети от библиогр.
каре.

ISBN 5-9256-0107-6

Николай Михайлович КАРАМЗИН
: Указ. трудов, литературы о жизни и
творчестве: 1883-1993 / Отв. ред. А. А.
Либерман. - Москва : Вост. лит., 1999. -
448 с., 1 л. : цв. портр. ; 22 см. - (Аса-
demia Rossica ; 6)

Изд. Гос. публ. ист. библиотека Рос-
сии. Рус. библиогр. общество.

ISBN 5-02-018075-0

КИИВСЬКИЙ літопис ХХІ століття
: Визначні імена та підприємства Ук-
раїни. - Київ : Хто є хто, 2001. - 464 с. : с
цв. ил., портр. ; 23 см

Изд. Акад. пед. наук України. Акад.
медицини наук України и др.

ISBN 966-96032-0-X

КОЗЛОВ, О. Ф. и др.

Государственность России : Гос. и
церк. учреждения, сословные органы и
органы местного самоуправления, еди-
ницы адм.-террит., церк. и ведом. деле-
ния: конец XV века-февраль 1917 года :
Словарь-справочник : Кн. 1 - / Состав.
О. Ф. Козлов, В. Ф. Янковая. - Москва :
Наука, 1996. - ; 23 см

Изд. Федер. арх. служба России. Все-
росс. НИИ документоведения и арх.
дела.

ISBN 5-02-008744-0

Кн. 3. Л-П / Состав. В. А. Владыки-
на и др.. - 2001. - 448 с.

ISBN 5-02-008745-9

Кн. 4. Р-Я / Состав. В. А. Владыкина
и др.. - 2001. - 472 с.

ISBN 5-02-008746-7

[ЛЕКСКВОРУМ] LexQuorum: юри-
дические страницы, 2000 : Кто есть кто
в юриспруденции : Юрид. справочник.
- Киев : Юрид. практика, 2000. - 616 с. ;
28 см

ISBN 966-95543-2-2

МЕЖДУНАРОДНЫЙ сводный ка-
талог русской книги: 1918-1926 : Т. 1 -
/ Состав. И. А. Ковалева и др. - Санкт-
Петербург : Рос. нац. библиотека, 2002
- . - 23 см

Т. 1. А-Бедный / Ред. Е. К. Соколин-
ский. - 2002. - XXXVI, 700 с.

Библиогр. в края на кн. -

ISBN 5-8192-0116-7

МУССКИЙ, Игорь Анатольевич

Сто великих дипломатов / И. А. Мус-
ский. - Москва : Вече, 2002. - 608 с. : с
портр. ; 22 см. - (100 великих)

ISBN 5-7838-0656-0

ОСТРОЙ, Ольга Семеновна

Город многоликий : Очерки о кни-
гах и изобразительных материалах, пос-
вященных Санкт-Петербургу: XVIII-
XX вв. / О. С. Острой. - Санкт-Петер-
бург : Рос. нац. библиотека, 2000. - 304 с.
: с ил. ; 23 см

Библиогр. с. 187-188.

ISBN 5-8192-0092-6

ПЕТРОВ, Степан Йосипович и др.

Книга в Україні : Матеріали до ре-

пертуару української книги : 1861-1917 : Вип. 1 - / Уклад. С. Й. Петров, С. С. Петров. - Київ : Нац. бібл. України ім. В. І. Вернадського, 1996 - . - ; 21 см. - (Національна бібліографія України)

Имената на авт. не отбелязани на кор. - Изд. НАН України.

Вип. 1. Літера „А“. - 1996. - XV, 222 с., 9 л. : факс.

ISBN 966-7111-00-8

Вип. 2. Літера „Б“. - 1999. - 366 с.

ISBN 966-02-1343-3

РОССИЙСКАЯ цивилизация : Этнокультурные и духовные аспекты : Энцикл. словарь / Редкол. М. П. Мчедлов - отв. ред. и др. - Москва : Республика, 2001. - 544 с. ; 23 см

Изд. Рос. независимый инст. соц. и нац. проблем. Исслед. центр „Религия в современном обществе“.

ISBN 5-250-01823-8

СРПСКА библиографија : Книге 1868-1944 : Кн. 1 - / Гл. и одг. уред. Миломир Петровић. - Београд : Нар. библ. Србије, 1989 - . - ; 30 см

Кн. 15. Priv - Rg. - 1999. - XV, 511 с.

ISBN 86-7035-078-5

ТАТАРСКИЙ энциклопедический словарь / Гл. ред. М. Х. Хасанов. - Казань : Инст. Татар. энцикл. АН РТ, 1999. - 705 с. : с ил. ; 27 см

ISBN 0-9530650-3-0

УНИВЕРСАЛЬНЫЙ энциклопедический словарь. - Москва : Большая рос. энциклопедия, 2002. - 1552 с. ; 17 см. - (Серия Энциклопедические словари)

ISBN 5-85270-266-8

ФЕДЕРАЛИЗМ : Энциклопедия / Отв. ред. К. С. Гаджиев и др. - Москва : Моск. унив., 2000. - 640 с. ; 25 см

ISBN 5-211-04233-6

ФИЛОСОФСКИЙ словарь / Под ред. И. Т. Фролова. - 7. изд., перераб. и доп. - Москва : Республика, 2001. - 720 с. ; 25 см

ISBN 5-250-02742-3

IONITOIU, Cicerone

Victimele terorii comuniste : Arestati, torturati, intermitati, ucisi : Dictionar A - / Cicerone Ionitoiu. - Bucuresti : Masina de scris, 2000 - . - ; 24 см

ISBN 973-99994-2-5

Dictionar C / Lucrare rev. Mihaela Andreiovici, Florin Stefanescu. - 2002. - 296 p. : portr.

Dictionar D - E / Lucrare rev. Mihaela Andreiovici. - 2002. - 232 p. : portr.

Dictionar F - G / Lucrare rev. Mihaela Andreiovici. - 2002. - 324 p. : portr.

ROMANIAN financial directory 2001-2002. - Bucharest : Finmedia, 2001. - 759 p. ; 21 см. - (Finmedia directories series)

ISBN 973-98877-9-1

WEST'S encyclopedia of American law. - Saint Paul, Minn etc. : West Group, 1997. - ; 29 см

Vol. 1. A to award. - XVII, 450 p. : col. ill.

Bibliogr. p. 417-422. -

ISBN 0-314-05538-X

Vol. 2. B to civil procedure. - 569 p. : col. ill.

Bibliogr. p. 535-543. -

ISBN 0-314-20155-6

Vol. 3. Civil rights movement to cy pres. - 503 p. : col. ill.

Bibliogr. p. 473-478. -

ISBN 0-314-20156-4

Vol. 5. Fences to hatch act. - VII, 453 p. : col. ill.

Bibliogr. p. 427-434. -

ISBN 0-314-20158

Vol. 6. Hate crime to legal realism. - VII, 486 p. : col. ill.

- Bibliogr. p. 445-458. -
ISBN 0-314-20159-9
Vol. 7. Legal representation to oyez. -
VII, 457 p. : col. ill.
Bibliogr. p. 421-431. -
ISBN 0-314-20160-2
Vol. 8. P to republic. - VII, 485 p. : col.
ill.
Bibliogr. p. 455-463. -
ISBN 0-314-20161
Vol. 9. Republican to substance abuse.
- VII, 441 p. : col. ill.
Bibliogr. p. 431-441. -
ISBN 0-314-20166-1
Vol. 10. Substantial to zoning. - VII,
439 p. : col. ill.
Bibliogr. p. 429-439. -
ISBN 0-314-20167
Vol. 11. Appendix. - VIII, 534 p.
ISBN 0-314-20154-8
Vol. 12. Dictionary & indexes. - V, 480 p.
ISBN 0-314-20165-3
WIESE, Renate
Bayerische Bibliographie / Bearb. von
Renate Wiese. - Munchen : Beck - . - ;
24 см
Авт. не отбелязан на кор. - Ed. Gen.
Dir. der Bayerischen Staatsbibl.
1999. - 2002. - XVIII, 1286 ; 25 см
ISBN 3-406-10620-X
WHO is who in der Bundesrepublik
Deutschland : Eine Prominentenzykl.
Mit rund 11 000 Neueintragen, 14 700
Anderungen und rund 39 000 Namen-
sennungen teilweise mit Foto von Prom-
inenten in Deutschland : T. 1-3 / Begr. von
Ralph Hubner. - 8. Ausg. - Zug : Who is
Who, 2001. - ; 22 см + 1 CD-ROM
ISBN 3-7290-0032-2
T. 1. Aa-Heinisch. - 1504 p. : ill.
T. 2. Heink-Potrykus. - 1505-3007 p. :
ill.

T. 3. Potsch-Zywietz. - 3009-4512 p. :
ill.

WHO is who in Osterreich : Eine
Personenzykl. mit rund 2 120

Neueintragen, 7 000 Anderungen
und ca. 25 500 Namensnennungen teil-
weise mit Foto von Prominenten in Oster-
reich : T. 1-2 / Begr. von Ralph Hubner. -
17. Ausg. - Zug : Who is Who, 2001. - ; 22
см + 1 CD-ROM

ISBN 3-7290-0033-0

T. 1. A-Lo. - 1088 p. : ill.

T. 2. Lu-Z. - 1089-2176 p. : ill.

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ, ЕЗИКОЗНАНИЕ И ИЗКУСТВО

БОЛЬШАЯ энциклопедия литера-
турных героев : В 4 т. - Москва : Терра-
Книжный клуб, 2001 - . - ; 23 см

T. 3. Л-П : Ла Бордэ Дина де - Пят-
ница. - 2001. - 448 с.

ISBN 5-273-00094-7

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ читателя : Ли-
тературные, библейские, классические
и исторические аллюзии, реминисцен-
ции, темы и сюжеты... : Т. 1 - / Под ред.
Ф. А. Еремеева. - Екатеринбург : Урал.
унив. и др., 1999 - . - ; 25 см

T. 1. А-Д. - 1999. - 790 с.

ISBN 5-7525-0522-4

ЗВАРИЧ, Володимир и др.

Нумізматика : Довідник / Володи-
мир Зварич, Роман Шуст. - Тернопіль
и др. : Держ. кн.-журн. вид. Тернопіль
и др., 1998. - 464 с. : с ил. ; 25 см

Библиогр. в края на кн.

ISBN 966-95138-6-3

КОТОВА, Марина Юрьевна

Русско-славянский словарь посло-
виц с английскими соответствиями /
М. Ю. Котова ; Под ред. П. А. Дмитри-
ева. - Санкт-Петербург : Санкт-Петер-

бург. унив., 2000. - 360 с. ; 20 см

ISBN 5-288-02434-0

ПОДСЕВАТКИН, Сергей

Энциклопедия псевдонимов / Сергей Подсевакин. - Москва : Терра, 1999. - 255 с. ; 22 см

Името на авт. не отбелязано на кор.

- Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-300-02666-2

РУССКАЯ живопись XIV-XX веков /

Под ред. Т. В. Калашниковой. - Москва : Олма-Пресс, 2002. - 352 с. : с цв. ил. ; 25 см. - (Энциклопедия русской живописи)

ISBN 5-224-00481-0

РУССКИЕ советские писатели.

Поэты : Биобиблиогр. указ. : Т. 1 -

Санкт-Петербург : Рос. нац. библиотека, 1977 - . - ; 23 см

От т. 16 общото загл. променено
Русские писатели. Поэты : Советский период.

ISBN 5-7000-0031-8

25. Арс. Тарковский-А. Твардовский.

- 2002. - 608 с.

ISBN 5-8192-0107-8

РЫЧКОВА, Юлия Владимировна

Энциклопедия модернизма / Ю. В. Рычкова. - Москва : Эксмо-Пресс, 2002. - 224 с. : с цв. ил. ; 29 см

Името на авт. взето от гърба на загл. с.

ISBN 5-04-009359-4

СЛАВЯНСКИЕ древности : Этнолингвистический словарь : В 5 т. / Под ред. Н. И. Толстого. - Москва : Междунар. отношения, 1995 - . - ; 25 см

Изд. РАН. Инст. славяноведения и балканистики.

ISBN 5-7133-0703-4

Т. 1. А-Г. - 1995. - 581 с. : с ил.

Библиогр. в началото на кн. -

ISBN 5-7133-0704-2

СЛОВАРЬ русского языка XI-XVII вв.

: Вып. 1 - . - Москва : Наука, 1975 - . - ; 27 см

Изд. РАН. Инст. рус. языка им. В. В. Виноградова.

Справочный выпуск. - 2001. - 816 с. : с портр.

ISBN 5-02-011749-8

СЛОВАРЬ русского языка XVIII века : Вып. 1 - / Редкол. Ю. С. Сорокин - гл. ред. и др. - Санкт-Петербург : Наука, 1984 - . - ; 27 см

Изд. РАН. Инст. лингв. исслед.

Вып. 12. Лыстеев-Молвотворство. - 2001. - 253 с.

ISBN 5-02-028462-9

СЛОВАРЬ современного русского литературного языка : В 20 т. / Гл. ред. К. С. Горбачевич. - 2. изд., перераб. и доп. - Москва : Рус. язык, 1991 - . - ; 24 см

Изд. АН СССР. Инст. рус. языка.

ISBN 5-200-01068-3

Т. 1. А-Б. - 1991. - 864 с.

ISBN 5-200-01067-5

Т. 2. В. - 1991. - 960 с.

ISBN 5-200-01081-0

Т. 3. Г. - 1992. - 400 с.

ISBN 5-200-00594-9

ФЕДОТОВА, Ольга Валерьевна

Романтизм / Авт.-состав. О. Федотова. - Москва : Олма-Пресс, 2001. - 304 с. : с цв. ил. ; 25 см. - (Энциклопедия живописи)

Името на авт. взето от гърба на загл. с.

ISBN 5-224-02631-8

DICTIONARUL scriitorilor romani : [Т. 1] - / Coord. si rev. sti. Mircea

Zaciu et al. - Bucuresti : Fund. Culturale Romane, 1995 - . - ; 25 см

ISBN 973-9155-52-9

[Т. 3]. М - Q. - Bucuresti : Albatros, 2001. - XXXIV, 982 p. : portr.

ISBN 973-24-0898-7

DICTIONNAIRE de linguistique /
Jean Dubois et al. - Paris : Larousse, 2001.

- LX, 516 p. ; 24 см

Bibliogr. p. X-LX.

ISBN 2-03-532047-X

LICHTENBERG, Julia

Die bulgarischen Phraselogismen :

Auswahlbibliogr. ; Mit einem Index zur

Geschichte und Etymologie / Julia

Lichtenberg. - Frankfurt am Main etc. : Lang,

2001. - XII, 160 p. ; 22 см. - (Vergleichende

Studien zu den Slavischen Sprachen und

Literaturen, ISSN 1434-3193 ; Bd. 8)

ISBN 3-631-38578-1

МЕДИЦИНА, СЕЛСКО СТОПАНСТВО И СПОРТ

ПОНЯТИЙНО-ТЕРМИНОЛОГИ-

ЧЕСКИЙ словарь логопеда : А-Я / Под

ред. В. И. Селиверстова. - Москва : Гу-

манит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. - 400

с. ; 22 см

Библиогр. в края на кн.

ISBN 5-691-00044-6

ЕСТЕСТВЕНИ НАУКИ И ТЕХНИКА

КАЛАШНИКОВА, Л. А. и др.

Александр Петрович Карпинский :

1847-1936 / Состав. Л. А. Калашникова,

Г. М. Тихомирова ; Авт. вступ. статьи

С. И. Романовский, А. И. Жамойда. -
Москва : Наука, 2000. - 166 с., 1 л. : портр.
; 17 см. - (Материалы к биобиблиогра-
фии ученых. Геологические науки ; Вып.
50)

Имената на авт. не отбелязани на
кор.

ISBN 5-02-003632-3

КТО есть кто в алмазном мире :

Справочник / Отв. ред. Н. Ф. Колесни-

ченко. - Киев : Инст. сверхтвердых ма-

териалов им. В. Н. Бакуля, 1998. - 136 с.

; 21 см

Изд. НАН Украины.

СПРАВОЧНИЦИ С ОБЩ ХАРАКТЕР

РОССИЙСКИЙ энциклопедичес-

кий словарь : Кн. 1-2 / Гл. ред. А. М.

Прохоров. - Москва : Большая Рос.

энцикл., 2001. - ; 27 см

ISBN 5-85270-292-7

Кн. 1. А-Н. - 1024 с. : с ил., 8 л. : цв.
ил.

ISBN 5-85270-324-9

Кн. 2. Н-Я. - 2016 с. : с ил., 8 л. : цв.
ил.

ISBN 5-85270-324-9

Редактор

Елха Денева

IN MEMORIAM

На 9 ноември ни напусна

СТАЛИН ИВАНОВ ГЕОРГИЕВ

1945–2004

Живеем в една крайно загадъчна Вселена, където не можем да сме сигурни за нищо – нито за живота, нито за смъртта.

Отиде си един човек. Съзнанието се опитва да се съпротивлява да приеме факта на нелепата смърт. Една нелепа случайност, която отне от културния и обществен живот на града едно осезаемо присъствие с четвъртвековна история. Директорът на Кюстендилската библиотека Сталин Георгиев остави след себе си трайна история със своята дейност като общественик, творец и човек.

Може ли да се каже за един човек, че е обикновен, при условие, че е оставил след себе си книги като: „Книжовното наследство на Кюстендил“, „Читалище „Братство“ и неговата библиотека“ и „Кметовете на Кюстендил 1878–2003 г.“, многобройни статии и публикации с краеведски характер. Може ли да се каже за един човек, че е обикновен, като е доказал своето родолюбие и патриотизъм, участвайки като председател на Общинския комитет „Васил Левски“ или пък доказал своята родова принадлежност към Кюстендилско като председател на Краеведско дружество „Кюстендилски край“. Но ако трябва да оценим по достойнство неговите приноси, то несъмнено трябва да отдадем заслуженото в неговата дейност като директор на Кюстендилската библиотека. Благодарение на своята упоритост и умения на ръководител той успя да създаде една творческа атмосфера, в която библиотеката постигна сериозни резултати. По свой начин умееше да помага и поощрява. По свой начин успяваше да обединява, без да унижава, способен да съхрани човешкото достойнство.

Отиде си един човек – съпруг, баща, директор и общественик. Живеем в загадъчна Вселена, в която има памет. Името на Сталин Георгиев има запазено място в нея или поне за кюстендилци, които няма да забравят неговата личност.

Поклон пред светлата му памет

Уважаеми колеги,

Във връзка с абонамента на изданията за 2005 г. ви съобщаваме, че през предстоящата година НБКМ няма да абонира за книжки на националната библиография: сериите № 1, 2, 4, 5 и 6 (текущи и годишни), тъй като имаме неизпълнени стари задължения към библиотеките за минали години. Ще изпълним първо тях и допълнително ще обсъдим дали ще продължим с отпечатването на книжките.

През 2005 г. продължава абонаментът за всички други издания и дискети, посочени в талона.

Н Б К М

Данъчен № 1223124603

Булстат 000672293 Ю

ТА Л О Н

ЗА АБОНАМЕНТ НА ИЗДАНИЯТА НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА
„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ ЗА 2005 г.

Име. Презиме. Фамилия.

Фирма (библиотека)

Изпращайте абонамента на адрес:

Пощенски код. Град (село). Област.

Улица. бл. вх. ет. ап. тел.

Заплащам сумата от. лева за следните издания:

АБОНАМЕНТ / ЛВ.

	Бр. кн.	ед. ц.	6 м.	12 м.
☐ БЮЛЕТИН за новонабавени книги на чужди езици				
Серия А. Обществени и хуманитарни науки	12	1,50	☐ 9,00	☐ 18,00
Серия Б. Естествени и приложни науки. Медицина. Техника.				
Селско стопанство	12	1,50	☐ 9,00	☐ 18,00
☐ СПИСАНИЕ „БИБЛИОТЕКА“	6	3,00	☐ 9,00	☐ 18,00
България в чуждата литература	1	5,00		
(Булгарика) – указател				

• Превеждам сумата по сметка: 3038056702, Банков код 62176307, БИН 7302 01 000-1, „БУЛБАНК“ АД, клон „Калоян“, ул. „Калоян“ 3, 1000 София. • Изпращам пощенски запис на адреса на НБКМ: 1037 София, бул. „Васил Левски“ 88, Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ – отдел „Експедиция“.

• Прилагам към поръчката копие от платежния документ.
• Прилагам квитанция от изпратен пощенски запис.

Срокът за превеждане на сумата за абонамент е до 10.12.2004 г., поради приключване-то на финансовата година за бюджетните организации. Изпратените след тази дата суми не могат да бъдат използвани, защото биват внасяни в републиканския бюджет. Следващата дата, от която можете да изпращате парите, е 05.01.2005 г. до 28.02.2005 г.

ИЗПРАЩАЙТЕ ТАЛОНИТЕ НА АДРЕС: НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ – ОТДЕЛ ЕКСПЕДИЦИЯ
1037 София, бул. „Васил Левски“ 88. За справки тел. 988 28 11 (287).

ЦЕНОРАЗПИС НА БАЗИТЕ ДАННИ НА НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОГРАФИЯ ЗА 2005 г.*

Уважаеми колеги, за нас е удоволствие да ви предложим на дискети следните бази данни:

1. В ISO формати:

- 1.1. за потребители на CDS/ISIS-micro и АИС „Библиотека“;
- 1.2. за потребители на CDS/ISIS-micro със собствена система;
- 1.3. за потребители, които не работят със CDS/ISIS-micro;

2. Във вид на база данни – само за потребители на АИС „Библиотека“.

Библиотеките, които работят с АИС „Библиотека“, разработена и разпространявана от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, могат директно да използват предлаганите библиографски описания и по избор да извличат само тези, които са им необходими, следвайки приложена инструкция.

Библиотеките, които не работят с АИС „Библиотека“, получават и пълно описание на ISO формата, за да подготвят реформатиращи програми.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Предоставяните машинночитаеми записи съдържат библиографски описания на: книги, нотни, графически, картографски издания и издания в допълнителен тираж.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Предоставяните машинночитаеми записи съдържат библиографски описания на: книги, нотни, графически, картографски издания и издания в допълнителен тираж.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2000	51,00	25,50	71,00	35,50	39,00	19,50	51,00	25,50
2001	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2002	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2003	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2004	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2005	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00

Периодичност:

- за предходни години – еднократно цялата база
- за текущата година – на дискети – 4 списъка на 4 седмици
- по ел. поща – 1 списък на седмица

*Предлагаме и абонамент за машинночитаеми записи от 1992 до 1999 г. за всички серии и Булгарика. Телефон за справка 946-10-81, отдел „Автоматизация“.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

Предлага се като информационно-търсеща система.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2000	61,00	30,50	73,00	36,50	41,00	20,50	51,00	25,50
2001	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2002	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2003	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2004	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2005	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00

Периодичност:

за предходни години – еднократно цялата база
за текущата година – на дискети – 2 книжки на всеки 2 месеца
– по ел. поща – 1 книжка всеки месец

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ

Предлага се като информационно-търсеща система.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2000	37,00	18,50	41,00	20,50	31,00	15,50	35,00	17,50
2001	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2002	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2003	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2004	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2005	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00

Периодичност:

за предходни години – еднократно цялата база
за текущата година – на дискети – 3 книжки на всеки 3 месеца
– по ел. поща – 1 книжка всеки месец

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Предлага се в ISO формат.

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Година	Абонамент на дискети		По електронна поща	
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми
2000	17,00	21,00	13,00	16,00
2001	18,00	22,00	14,00	17,00
2002	18,00	22,00	14,00	17,00
2003	18,00	22,00	14,00	17,00
2004	18,00	22,00	14,00	17,00
2005	18,00	22,00	14,00	17,00

Периодичност: за 1992 г. – еднократно цялата база; за 1993 г. – 1998 г. – еднократно новите заглавия;
за 2004 г. – на тримесечие новите заглавия

БУЛГАРИКА

Предлага се в ISO формат.

БУЛГАРИКА

Година	Абонамент на дискети		По електронна поща	
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми
2000	17,00	20,00	12,00	14,00
2001	17,00	20,00	12,00	14,00

Периодичност: еднократно цялата база

Желателно е с писмо да укажете точно за какво се абонирате, вида, в който искате да получавате данните, и e-mail адреса, ако имате абонамент по e-mail. Писмата адресирайте до отдел „Автоматизация“ (тел.: 946-10-81, 988-28-11, в. 357). Базите данни се разпространяват на дискети 1.44 MB, 3.5". Абонатите, които работят с друг формат дискети, трябва да ги изпратят в отдел „Автоматизация“.

Срещу заплащане в НБКМ могат да бъдат правени справки в следните бази данни:

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Серия 1 – 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 г.

БЪЛГАРСКИ ДИСЕРТАЦИИ – Серия 2 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 г.

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ Серия 4 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 г.
ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ Серия 5 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 г.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ Серия 6 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 г.

БЪЛГАРИЯ В ЧУЖДАТА ЛИТЕРАТУРА – 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999-2000, 2001 г.